

Skleněný pokoj

ROMÁN INSPIROVANÝ SKUTEČNÝM
OSUDEM VILY TUGENDHAT

Simon Mawer

≡ KNIHA ZLIN

Skleněný pokoj

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

≡ KNIHA ZLIN

Simon Mawer
Skleněný pokoj – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

FLEET

Skleněný pokoj

Simon Mawer

V překladu Lukáše Nováka

≡ KNIHA ZLIN

Obsah

Návrat | 11

4

Líbánky | 19

Závazek | 29

Koncept | 35

Hana | 46

Těhotenství | 51

Stavba | 55

Onyx | 61

Interiér | 71

Exteriér | 72

Dokončení | 81

Zabydlování | 84

Šťastné rodiny | 87

Narození | 90

Jeden den v životě | 96

Večeře | 101

Vzpomínky | 103

Recitál | 105

Láska | 107

Extáze | 118

Ztráta | 130

Kóda | 132

Anšlus | 137

Setkání | 141

Chata | 150

Roboti | 163

Fámy | 165

Návrh	171
Loď	173
Poslední léto v Mariánských Lázních	177
Nevýznamná záležitost	178
Březnová bouřka	184
Útěk	188
Laník	197
Exil	200
Vyvlastnění	215

2

Okupace	223
Rainer	232
Setkání	237
U jezera	241
Vyšetření	245
Hedy	258
Koncert	261
Odjezd	270
Protektor	274
Ženevské jezero	280
Bouře	282
Odjezd	291
Rozhodnutí	295
Oceán	298

3

Zrušení	311
Laník	317
Sověti	322

4

Tomáš	335
Ondine	337
Pokoj	340
Berta	342
Paříž	344
Minulost	349
Zdenka	351
Setkání	355
Architektonický klenot nebo nemocniční přístavek?	359
Zpověď	362
Útěcha	373

5

Kontakt	379
Dopis	389
Návrat	393
1990	399

Poznámka autora

Přestože je *Skleněný pokoj* fikce, dům i místo, kde se nachází, skutečně existují. Jak budovu, tak město jsem skryl pod změněnými jmény*, která však jistě neošálí nikoho, kdo stavbu, která posloužila za předlohu Vile Landauer, a město samotné znají. Vyřešení tohoto snadného rébusu ovšem nepovede k žádným dalším odhalením: Liesel, Viktor, Hana a všichni ostatní jsou výplody mé vlastní představivosti a jejich příběh nemá se skutečností nic společného. Přesto se v románu mihne několik reálných postav. Jednou z nich je nadaná skladatelka Vítězslava Kaprálová, jejíž tragicky krátký život jako by byl symbolem zářné, ale k zániku odsouzené existence první republiky. Vřele čtenářům doporučuji, aby si o skladatelce i její zemi zjistili více.

* V originále autor používá pro Brno označení „Město“ (*pozn. překl.*).

Věnováno Matthewovi a Julii

Poděkování

S češtinou, kterou jsem v románu místy použil, mi radila Iva Hrazdílková, s němčinou pak Jochen Katzer. Oběma za tuto pomoc velmi děkuji. Pokud se do textu přece jen vloudila nějaká chyba, je třeba ji přičíst mně.

Kromě konzultací týkajících se češtiny vděčím Ivě také za celou řadu neocenitelných zasvěcených postřehů týkajících se mnoha aspektů české kultury a historie, zejména těch, které se vztahují k jejímu rodnému městu. Za veškerou pomoc jsem jí hluboce zavázán.

Návrat

Jistě, jsme na místě.

Poznala to i po těch letech. Povědomý sklon silnice, zpomalení a pak stoupání zatáčkami, vjemy prostoru a pohybu zasuté po třicet let v její mysli oživilo letmé propojení ve vnímání pohybu a náklonu.

„Jsme na místě,“ řekla nahlas. Našla ruku své dcery a stiskla ji. Jejich doprovod se na lesklém plastu zadního sedadla zavrtěl, snad úlevou při představě blížícího se vysvobození. Cítila ho. Navlhle šaty (pršelo), laciná kolínská a pot.

Auto – řekli jí, že je to tatra – najelo na obrubník a zastavilo. Někdo otevřel dveře. Slyšela to a ucítila čerstvý vzduch se stříkanci deště. Zvuk otvíraného deštníku – jako když se ve větru třepe uvolněná plachta. Vzpomněla si na Viktora a na Curyšské jezero, jak se jejich loďka ve vlnách houpala a za zádí toho křehkého plavidla vystupovaly temné stromy z ještě temnější vody. „Jako když jedeš na kole,“ volal, zatímco otáčel loď proti větru a úmyslně ji skoro položil na bok. „Musíš vnímat rovnováhu.“

„To nemá s kolem nic společného,“ odpověděla mu tehdy a chtělo se jí zvracet.

Škoda že tu Viktor není. Tedy že tu fyzicky není, pomyslela si, protože svým způsobem tam samozřejmě byl. Jeho vkus a jeho vize, vše pečlivě uchované. Posunula se po sedadle

směrem ke skvrně světle, která představovala otevřené dveře auta. Něčí ruka ji uchopila za paži a pomohla jí ven, na chodník. O tvář se jí otřel déšť, do deštníku nad její hlavou zabubnovaly kapky. Narovнала se a cítila světlo kolem sebe, cítila prostor, cítila nízkou masu domu na druhé straně malého nádvoří. Škoda že tu Viktor není. Ale je tu Ottilie, která k ní zleva přistupuje.

„To je v pořádku, holčičko, zvládnou to sama.“

Za loket ji chytla cizí ruka, setřásla ji. „Myslíte, že se nevynám ve vlastním domě?“ ohradila se, ale hned ji zamrzela příkrost i zjevná faktická nesprávnost její poznámky. Nebyl to její dům, už ne, z právního hlediska ne, ať si Martin říká cokoli. Sebrali jí ho hned dvakrát, dvě různé úřední moci, vždy s patřičnou formálností právních procedur. Ale v jiném, méně jasně definovaném smyslu, to *byl* její dům. Její a Viktorův. Zhmotnění jejich vize. A stále přece nesl jejich jméno. To nedokázala smazat žádná právnícká zlodějina: *Das Landauer Haus*. Vila Landauer. Jak je libo. A také Rainerův dům to je, samozřejmě.

Špičkou hole ohledávala cestu a vykročila přes vstupní prostranství, následována zvuky kroků, které taktně sledovaly její tempo, jako když na pohřbu truchlící doprovázejí statečnou vdovu. „Pořád ta stejná dlažba,“ řekla.

„Je obdivuhodné, jak odolává času.“

Hlas, který odpověděl, patřil muži z kanceláře městského architekta. „Však je to umělecké dílo,“ řekl, jako by snad umělecká díla měla z podstaty odolávat času, zatímco ve skutečnosti mu často podléhají. Někdy požár, jindy vlhkost pronikající zdívem, náhodně dopadnuvší bomba nebo naprosté zanedbání. „Vidíte, jak von Abt záramoval výhled na hrad?“ dodal a vzápětí ztichl, zahanben vlastní netaktností.

„Pamatuji si to přesně,“ ujistila ho. A byla to pravda, skutečně si vzpomínala, jak to bylo: prostor mezi hlavní budovou a bytem pro personál, Laníkovým bytem, rámoval po-

hled na kopec na opačném konci města. „Minulost v rámci budoucnosti,“ řekl tenkrát Rainer. Viděla to jasně tím jediným zrakem, který jí zbyl, vnitřním zrakem – jakkoliv je to klišé, byla to živoucí skutečnost, všechno se jí promítalo v huspenině mozku a vytvářelo obraz skoro tak přesvědčivý jako zrakový vjem: zalesněný kopec, pevnost Špilberk a katedrála se shrbenými rameny a černými věžemi, které, jak říkal Rainer, jsou jako injekční jehly.

Šla dál. Jak se blížila, hmota domu tlumila světlo kolem ní. Na tomhle místě byl volně stojící sloup, který nesl přesahující střechu. Vzpomínala, jak se na něj děti věšely a Líba na ně volala, ať toho nechají. Zašátrala hůlkou a dotkla se sloupu, aby získala jistotu, aby našla pevný bod na otevřeném prostoru nádvoří, aby si vychutnala překvapené zájímání muže po její pravici, který jí řekl, jak úžasně se tu orientuje. Aby ne. Zná tohle místo jako... jako sebe samu. Ví přesně, jak se podél zakřivené prosklené stěny dostane ke vstupním dveřím, které jsou za ní schované.

„Prosím foto,“ ozval se něčí hlas. Malé procesí se zastavilo. Kolem ní strkání a přeskupování, dotyky mohutných mužských postav. „Otilie, kde jsi?“

„Tady jsem, maminko.“

„Úsměv, prosím,“ řekl ten hlas a následoval záblesk světla, jako by mléčným oblakem kolem ní na zlomek vteřiny pronikl paprsek slunce. Pak se skupinka zase rozdělila a ruce ji vedly zpět k domu, kde zatím někdo otevřel vchodové dveře a zval ji dál – tudy, tudy – do měkkého, povědomého ticha vstupní haly. Všude kolem ní jen nerušená mlžná clona, opalizující světlo, to jediné, co teď mohla vidět, její přetrvávající zrakový vjem. „To světlo,“ řekl jí tehdy Rainer, když jí ukazoval tabule z mléčně bílého skla, „měkké světlo, odtazité a racionální. To je budoucnost. Čistota vjemů.“ A přitom se jí dotýkal.

Vnímala ostatní – siluety, jejich hmatatelnou přítomnost – v hloučku za sebou. Dveře se zavřely. Domov. Byla doma. Třicet

let. Generace. Zнала ty stěny, panely z palisandru naproti ní, schody, které se nalevo od ní stáčely dolů do obývacího pokoje. Zvuky, jen ozvěny šepotu, jí poskytovaly představu o dimenzích prostoru. Natáhla levou ruku a nahmatala sloupkové zábradlí lemuující schodišťovou šachtu. Lidé mluvili, architekt horlil a vychvaloval, ale ona odmítla poslouchat. Sama se dostala k začátku schodiště a opatrně sestupovala dolů, pohyby znala, ale musela je lovit v paměti, jako by hrála na klavír a nedívala se na klávesy, jako by si vybavovala melodii, kterou naposledy hrála před mnoha lety. Dvanáct schodů k ohybu, pak zahrnout a dalších devět a už se kolem ní otevřel prostor viditelný i přes tu bílou prázdnotu. Spodní patro domu. Skleněný pokoj, *der Glasraum*.

Odněkud z hloubi jí unikl slabý vzdech, přirozený, skoro smyslný. Cítila ten prostor, jako by to byla hmatatelná substance, jako by do něj ponořila tvář. Byla to manifestace prostoru. Cítila světlo z rozsáhlých ploch tabulového skla, které tvořilo jižní stěnu, cítila makasarský eben, vnímala lidi stojící mezi sklem a onyxovou stěnou, pod hladkým bílým stropem, na podlaze barvy slonové kosti, lidi, které znala, i lidi neznámé. Samozřejmě děti, ty jí běží po koberci vstříc. Viktor sedí na židli a zvedá k ní oči od novin, támhle je její bratr, i když ten tohle místo nikdy nepoznal, její přátelé, rodiče, všichni jsou tu.

„Jste v pořádku, Frau Landauer?“

„Ano, v pořádku, děkuji. To jen ty...“ hledala správná slova „... obrazy.“

„Obrazy, Frau Landauer?“

Žádné obrazy tam nebyly. Nikdy tam nebyly, v tomhle pokoji ne. Dobře to věděla. „Vzpomínky, které se mi vybavují.“

„Jistě, těch musí být spousta.“

Spousta. Třeba jak Viktor nechal záclony roztažené, když se setmělo, a okna jako zrcadla promítala na pozadí noci repliku celého pokoje, židlí, stolu, onyxové stěny. A zdvojený

obraz jeho samotného, jak přechází tam a zpět, tam a zpět, odraz postavy vznášející se nad trávníkem, v zrcadlení také jakoby nehmotným, přízračným. Soumrak dne se stal zrcadlem noci. Tak nějak to vyjádřil Rainer. Řekl to tehdy anglicky, kvůli eufonii. *Refraction of the daytime became reflection of the night*. Eufonii miloval: *der Wohlklang*.

Sníh. Proč si vzpomněla na sníh? Ta neopakovatelná světelná lázeň, když zasněžený trávník odrážel denní světlo vzhůru a ozařoval strop pokoje, takže svítil stejně jasně jako podlaha iluminovaná mdlým zimním sluncem. Světlo bylo hmatatelné: hebké, průsvitné mléko. Ptáci plni očekávání ozobávali led, Viktor stiskl tlačítko a okna se začala spouštět dolů, do sklepa, jako blednoucí vzpomínky.

„Vždyť zmrzneme!“

„Ale jdi ty.“

Pomalý pohyb okenních tabulí směrem dolů jako by zrušil bariéru mezi skutečností a fikcí, promyšleně konstruovaným světem obývacího pokoje a drsnou realitou sněhu a vegetace. Na zlomek okamžiku ještě stojí obě vzduchové masy neporušené, vedle sebe, teplo pokoje se na pozadí stěny venkovního chladu třese jako rosol. Pak se křehké příměří zhroutí, zima vtrhne s mrazivým vzdechem dovnitř a pečlivě vyvážený, pečlivě ohřátý vzduch interiéru je rozprášen do vnějšího světa.

Někdo se k ní blížil. Matně tušila postavu, nejasně ji viděla, stín uprostřed světla. Poznala ji. Čím to? Pohyb, ten zvláštní způsob, jak se při chůzi houpala v bocích? Snad dokonce i slabá vůně. Nebo to, jak dýchala. Zkrátka ji poznala. Vyslovila to jméno dřív, než kdokoliv promluvil, bylo to konstatování, ne otázka:

„Hana.“

„Liesi! Tys mě poznala! Jak je to proboha možné?“

„Určité věci se nezapomínají,“ řekla. „Zůstávají v nás.“ Objaly ji ruce, ucítila její hladkou tvář na své. A slzy? Snad ucítila i její slzy.

Líbánky

Odjeli z města hned po svatbě a zamířili do Vídně, do hotelu Sacher, jehož ředitel je přivítal už na schodech. Vzadu u auta se rojili hoteloví zřízenci, aby se postarali o zavazadla. Úklony i postrkování, komplimenty. *Gnädiger Herr* sem, *gnädige Frau* tam, zařídte se tu jako doma. Liesel tehdy slyšela to oslovení poprvé: *gnädige Frau Landauer*. Tak či onak byla nyní spojená po zbytek života s tímhle mužem po svém boku, který se teď, když bral na vědomí uvítací ceremonie, vůbec nepodobal jejímu milovanému Viktorovi, ale cizinci, jehož potkala před okamžikem a který se zdál tak sebejistý, rezervovaný, tak obdivuhodný. Takhle asi vystupuje v továrně, pomyslela si, takhle jedná s delegacemi dělníků, s předáky a s řediteli. S lehce odtažitou laskavostí, jako by měl co do činění s trochu únavným, ale váženým příbuzenstvem.

Apartmá, do kterého je uvedli, bylo bohatě a nákladně zdobené, na zdech hedvábí a pozlacené sádrové vlysy, prototyp toho, co Viktor nesnášel. „Právě všech těchhle pitomostí se musíme zbavit, toho romanticismu, toho... *lpění na minulosti*. Dokonalý příklad toho, jak náš dům vypadat nesmí!“

Liesel se smála. Když se dostal k tématu jejich nového domu, končila každá jeho věta vykřičníkem. Tak to aspoň vnímala ona. Jasně je viděla, jak propichují vzduch, malé energické

impulzy. Ač se o něm často mluvilo, neměl jejich nový dům ještě tvar ani formu. Existoval jako abstraktní koncept, s velkými písmeny a vykřičníkem: Jejich Nový Dům! Její rodiče jim věnovali stavební parcelu, to byl Wenzelův svatební dar dceři a zeti: vlastní dům. „Kvalitní a seriózní,“ prohlásil starý pán, zatímco jeho nastávající zeť se usmíval. „Kvalitní jistě, ale seriózní? Ne! Nechceme dům, který vypadá jako pevnost, samé věže, věžičky a gotická okna, ani dům, který připomíná kostel. Proboha, žijeme ve dvacátém století, ne ve čtrnáctém! Svět se mění.“

Jakmile je portýři a pokojská nechali o samotě, svět se skutečně trochu změnil, protože Viktor přistoupil k Liesel, opatrně jí sundal brýle, hedvábný kabátek, který měla na sobě, a pak i šaty, které měla pod ním. Její krátkozrakost propůjčila prostoru kolem nádech rozpitého akvarelu, jako by byla náhle vržena do mlhavého dne. „Viktore, co to děláš?“ zeptala se nervózně. Stála tam jen ve spodním prádle, v barevné mlze, a připadala si bezbranná.

„Eliško, miláčku, co myslíš, že dělám?“ odpověděl Viktor.

K jejímu značnému překvapení – myslela, že počkají do večera – se tedy poprvé milovali ve čtyři odpoledne na těžké biedermeierovské posteli, v záplavě světla dopadajícího vysokými okny na oblečení rozeté všude po podlaze. Zážitek zvláštním způsobem skličující, ale – jak předpokládala – zřejmě moderní.

Plánovali strávit ve Vídni dva dny a pak vyrazit na jih. Měli v úmyslu přejet přes Rakousko do severní Itálie. Sami. Viktor odolal veškerým prosbám, aby si vzali řidiče nebo aby poslali služebnou či komorníka vlakem napřed. „Co když budete mít poruchu?“ ptali se. Odpovědí jim byl jen smích. „Pojedeme přece landauerem, ne? Copak to nejsou nejspolehlivější automobily v celé Evropě? Copak to nestojí na všech reklamních plakátech? A copak,“ – a to byl rozhodující úder – „copak je nevyrábím já?“

A tak jeli sami vozem Landauer 80, nejnovějším modelem z řady vozů vyráběných v *Landauerových závodech* (dříve *Landauer Autofabrik*), cestovním kabrioletem, který se honosil nálepkou Královská třída, přestože králové a císaři byli od konce Velké války už minulostí. Vůz krémové barvy poháněl motor V8, který – jak Viktor s hrdostí vysvětloval – mu dával sílu osmdesáti koní. Cestovali přes Korutany a hornatou hranici s Itálií překročili nedaleko Villachu, kde Viktor sloužil během války. Na celnici se pořádně zdrželi, když se Viktor hádal o to, jestli musí za auto zaplatit dovozní clo, potom byl zas pořádně rozladěný tím, že pokračovat musí po levé straně silnice. A pak už opustili teutonský svět a vstoupili do světa latinského, kde slunce zářilo jasněji, vítr vanul mírnější a světlo mělo úplně nové kvality; takové světlo Liesel nikdy předtím neviděla – jako by bylo hutnější než to na sever od Alp. „*Kennst du das Land wo die Zitronen blühen?*“ citoval Viktor. Znáš onu zem, kde citrón rozkvétá? A Liesel přidala další verše té básně, společně ji dokončili a šťastně se smáli té jednotě mysli a těla.

Jediný stín na jinak šťastné cestě na sebe přivolali sami: za Udine udělali malou zastávku k vojenskému hřbitovu na břehu řeky Tagliamento a po dlouhém hledání našli mezi hroby betonovou destičku s Bennovým jménem. Jeho tělo tam samozřejmě nebylo, to leželo ve změti těl jeho druhů v nedaleké kostnici. Při pomýšlení na vlastní štěstí, jehož se Benno nedočkal, se Liesel rozplakala. Viktor, který byl díky jedné z těch osudových náhod posledním z rodiny, kdo viděl jejího bratra naživu, jí položil ruku kolem ramen a přitáhl si ji k sobě. „Určitě je v duchu s tebou,“ řekl a ona věděla, že je to velký ústupek sentimentu od někoho, kdo nevěří v něco, jako je duch, natožpak aby věřil v jeho další svěbytnou existenci po smrti. Pak ji políbil na tvář a řekl jí, že je nejúžasnější žena na světě, a ona mu se smíchem odporovala, že není. Přesto ji potěšilo, že ho něco takového vůbec napadlo říct, a když nasedli zpátky do auta, panovala mezi nimi už zase původní bezstarostnost.

V Benátkách bydleli v Royal Danieli. První tři dny strávili sami, prošli kostely a paláce, prozkoumali uličky a kanály, kde Viktor fotografoval Liesel svou elegantní novou leicou. Třetího dne večer je Viktorův známý pozval na večírek do starobylého palazza u Canal Grande. Pod vybledlými freskami od Tiepolových žáků se benátská aristokracie poněkud neochotně mísila s mladými, nebezpečně pohlednými muži a ženami uhlazeného zevnějšku. Jeden z nich zaskočil Liesel, která odpočívala na sedadle u okna, a angličtinou stejně lámanou, jako byla její, vychvaloval přednosti fašismu a krásy modernity. „Jednoho dne bude všechno tohle smeteno.“ Znělo to jako parodie Viktora, když byl v jedné ze svých vizionářských nálad. Všechno smést! Pryč se vším starým, je tu nová éra! Ale Liesel si s úžasem uvědomila, že tenhle Ital má na mysli celé město, a víc než jen město: vlastně celou zemi, tuhle pokladnici umění a historie. Vlastně všechno, co není produktem dvacátého století.

„To je nesmysl.“

Pokrčil rameny, jako by její názor nebyl ani v nejmenším podstatný. „Například Canal Grande – vysušit ho a udělat z něj silnici, to je budoucnost.“

„Pak tedy patří budoucnost barbarům.“

„Chcete říct, že já jsem barbar, *signora*?“

„Chci tím říct, že mluvíte jako barbar.“

V tu chvíli je kdosi přerušil. Mluvil anglicky s německým přízvukem, ale mnohem lépe než ona nebo Ital. „Pokouší se vám snad tento pán vnucovat pitomosti o tom, jak úžasný je *Il Duce* a že italský fašismus osvobozuje nespoutané síly modernity?“

Ohlédla se. Kouřil, v jedné ruce držel dvě sklenky šampaňského, v druhé cigaretu. Vypadal starší než Ital, spíš ve Viktorově věku, a vzezřením připomínal začínajícího boxera, na kterém ještě kariéra nenapáchala tolik škod – silný nos, masivní čelo. Cigaretu si dal do úst a nabídl Liesel jednu

ze skleniček. „Ochutnejte francouzskou tradici. Tu nedokážou vylepšit ani fašisti.“ Chvilka manipulace se sklenkami. Ital zázračně kamsi zmizel. Nově příchozí pozvedl Lieselinu ruku na několik milimetrů od svých úst. „Jmenuji se Rainer.“

„Pěkné jméno. Těší mě...“

„Aspoň někoho...“

„Pardon? Vám... se vaše jméno nelíbí?“

Muž se zatvářil trochu přezíravě. Vlasy měl rozdělené pěšinkou uprostřed a poměrně dlouhé. Jako by se navzdory dobře stríženému obleku snažil budit dojem bohéma. „To byl vtip. Takový americký.“

„Jenže vy nejste Američan.“

„Ale procvičuji si jejich humor. Jednoho dne tu nic jiného k smíchu nebude.“ Upil ze sklenky a zamyšleně se podíval na Liesel. Byl o něco menší než ona a v jeho pohledu byla nestydatá otevřenost. Zcela nepokrytě si ji prohlížel: její ústa (červená, zvláště tvarovaná, jak věděla), její poprsí (trochu ploché, obávala se), její ruce (na ženu poměrně dlouhé a silné). Kdyby stál o pár kroků dál, byla si jistá, že by zhodnotil také linii jejich boků (široké) a její kotníky (na ty byla hrdá). Možná to ale udělal, ještě než ji oslovil. Přála si – ale proč vlastně? – aby si byla nevzala brýle. „A kdože mi to dělá tak příjemnou společnost?“ zeptal se.

„Liesel Landauerová.“

„Landauerová?“ pozdvihl obočí. „Takže jste Židovka?“

„To zrovna ne.“

„Tedy konvertita?“

„Rodina mého manžela—“

Potáhl z cigarety a vyfoukl k malovanému stropu tenký proužek dýmu. „Aha, takže vy jste *paní* Landauerová a přiměla jste Izraelitu, aby se pro lásku zřekl své víry.“

Nebyla si jistá, jestli se jí takhle konverzace zamlouvá, slovo Izraelita vyslovil s lehkým náznakem despektu. „Můj manžel je z židovské rodiny, ale ne praktikující.“

„A odkud jsou půvabná paní Liesel Landauerová a její šťastný manžel?“

„Jsme Češi. Tady jsme na –“ zaváhala, anglické slovíčko se jí nevybavilo – „*Flitterwochen*?“

„Líbánky!“ přešel do němčiny. „Takže Češi. Ale nejste *ti* Landauerovi, nebo ano? Od těch aut?“

„Ano, jsme.“

Tvář se mu rozzářila. V jeho výrazu bylo něco komického, předstíranou serióznost překryla náhlá dětinská radost. „Míval jsem landauera, model 50, říkali mu Torpédo. Bohužel jsem si to s ním namířil na autobus a potopil ho.“

Zasmála se. „Ten autobus nebo Torpédo?“

„Vlastně oba.“ Zdvihl skleničku a přešel zpátky do angličtiny: „To all Landauers, and those who ride them.“ Napili se, i když Liesel si přípitkem nebyla úplně jistá. Připíjel na landauery nebo na Landauerovy? A nebylo něco lehce dvojsmyslného ve slově „ride“? Jezdit se dá na koni stejně jako v autě, neměl ale říct spíš „ride in them“? Její angličtina ovšem nebyla natolik dobrá, aby si byla jistá. Naštěstí právě ve chvíli, kdy cítila, že jí začínají rudnout tváře a začíná ji zrazovat nepříjemný pot v podpaží, se za ní vynořil Viktor a konverzace přešla do němčiny. Formální představení, pevný stisk rukou, úklony a slabounké cvaknutí, když neznámý srazil podpatky. „Herr Landauer,“ řekl s tím svým zvláštním, vědoucím úsměvem, „dovolte, abych složil poklonu vašim obdivuhodným automobilům. A vaší obdivuhodné ženě.“

Mohla to být jen náhodná, efemérní známost, pomíjivé setkání řidičů dvou landauerů, kteří se potkali na cestě a jeden druhému přátelsky pokynuli. Ale domluvili se, že se sejdou znovu. Rainer von Abt jim chtěl něco ukázat. Když vyzvídali, jen se záhadně usmíval, ale odmítl cokoliv prozradit. „Malé překvapení pro čerstvé novomanžele.“ Bude na ně čekat na přístavním můstku před jejich hotelem. Zítra ráno v devět.

Druhý den zářil tepaným stříbrem jako talíře, které se prodávaly u Ponte di Rialto, a drobně zvlněná vodní hladina ten lesk lámala a odrážela do všech směrů. Pestrou glazuru růžových, zlatých, okrových a oranžových domů rámoval nad městem zinkový lesk vysoko visících mraků. Von Abt dorazil v domluvený čas na zádi vodního taxíku. Byl celý v bílém – kalhoty z bílého flanelu, lněné sako – jako by se chystal na tenis. „*Buon giorno!*“ zavolal na ně. Pomohl Liesel i Viktorovi do lodě a mezitím uděloval jejímu řidiči pokyny zřejmě bezchybnou italštinou. Motor s bubláním a prskáním postrčil loď – nablýskané dřevo a mosaz – více do proudu. „*Avanti!*“ zvolal jejich průvodce a člun se otočil a zamířil ven, k zátoce před bazilikou San Marco, jeho úzký trup klouzal po vodě podél kotvišť s houpajícími se gondolami a podél dýchavičných vaporett jako ovčácký pes kolem stáda krav. Bylo to, jako by pluli světlem, jako by je vánek a třpyt vodní hladiny lehce nadnášely. Liesel cítila, jak jí vítr tiskne šaty k tělu.

„Není divu, že nejlepší koloristé pocházeli odsud,“ poznamenal von Abt, když si všiml jejího blaženého výrazu. „Představte si, že byste se celý život koupala v tom zdejší světlo. Ultrafialové světlo by z vás udělalo černocho, to zdejší vám kůži nechá bílou a čistou, ale barvami naplní vaše srdce.“

Viktor jí položil ruku kolem pasu, jako by ji chtěl před podobnými poetickými představami bránit. „Tak kam tedy máme namířeno?“ snažil se překřičet hluk motoru.

„To je tajemství! Ale bude brzy prozrazeno, stejně jako všechna tajemství tady v Benátkách.“

Člun se podél širokého oblouku nábřeží Riva degli Schiavoni vzdaloval od cukrářské zdobnosti Dóžecího paláce a mířil k budovám z červených cihel na Arsenalu. Zpomalil a konečně zakotvil u parku poblíž ústí jednoho z menších kanálů. Von Abt vystoupil na břeh a vedl je do zahrad, jako by neměl času nazbyt, zatímco Viktor a Liesel ho následovali

ruku v ruce volným krokem a smáli se tomu bizarnímu dobrodružství i nedočkavosti a nadšení toho zvláštního muže s tváří boxera a imaginací básníka. „Homosexuál,“ pošeptal jí Viktor.

Ta představa ji pobouřila. „To určitě ne!“

„To se pozná. Aspoň já to poznám.“

„Co poznáte?“ zeptal se von Abt přes rameno.

„Že jste básník,“ řekl Viktor a zašklebil se na Liesel.

„Básník, ano,“ teatrálně vztyčil ukazovák, „ale ne básník slova. Jsem básník *forem*.“

„Takže tanečník?“

„Ne.“

„Sochař?“

„Básník prostoru a struktur. A právě to vám chci ukázat.“

Pod nohama jim skřípal štěrk. Mezi stromy byly vidět budovy, zvláštní směs stylů, ne zdobný sloh starobylých paláců, které byly k vidění ve zbytku města, ale nově postavené pavilony, ve kterých mohly být kavárny a restaurace nebo možná oranžerie či skleníky. V nejvzdálenější části zahrady stála budova v těžkopádném neoklasicistním slohu. Von Abt vystoupal po schodech a vedl je do rozlehlé haly. Uvnitř se pohybovaly skupinky lidí, mluvilo se šepem jako v kostele. Vysoká klenba vracela ozvěnu kroků. Na stojanech byly k vidění nákresy a plány, na stolech pod skleněnými víky modely z balzy a celuloidu. Lidé si je prohlíželi, ukazovali si na ně, ustupovali a měnili úhly pohledu jako hráči biliáru před důležitým štouchem.

„Proč jste takový tajnůstkář, pane von Abte?“ zeptala se Liesel.

„Říkejte mi Rainere, protože já vám rozhodně nehodlám říkat Frau Landauer. A nejsem tajnůstkář. Ukazuji vám všechno, co dělám, v jasném a neúprosném denním světle.“ Zastavil se před jedním z exponátů. Nápis byl v italštině a angličtině: „*Progetto per una Padiglione Austriaca; Project for an Austrian*

Pavilion, Rainer von Abt, 1929. „Zde prosím!“ řekl. „*Ecco! Voilà! Siehe da!*“

Viktor překvapeně sykl, jako by ho něco štíplo. „Aha!“ vykřikl a sklonil se k modelu. Přes trávník ze zeleného kulečníkového sukna se skrz miniaturní korkové stromy díval na nízkou krabici s průsvitnými stěnami z celuloidu. Uvnitř byly malé židle, jako z domečku pro panenky, tenké sloupky z pochromovaného drátu a lesklý bazén vytvořený ze zrcátka, jaké ženy nosívají v kabelkách. Barvy modelu byly stejné, nad jakými se von Abt rozplýval během plavby od San Marca: éterická bělost, šedomodrá perleť, lesk chromu.

Viktor se narovnal, na tváři široký úsměv. „Takže jste architekt!“

„Jak jsem řekl,“ odpověděl Rainer von Abt, „jsem básník prostoru a formy. A světla,“ rozšířil bez zjevné námahy svůj estetický záběr. „Světla, prostoru a formy. Architekti jsou lidé, kteří staví zdi, podlahy a stropy. Já zachycuji a vymezuji prostor mezi nimi.“

Na oběd – „Musíte přijmout naše pozvání,“ trval na svém Viktor – zašli do restaurace, jejíž chloubou bylo *patium*, kde se jim nad hlavami plazilo psí víno filtrující sluneční svit svými listy. Objednali si *moleche*, kraby s měkkým krunýřem, pili Soave. Připíjeli jeden druhému, skleničky o sebe zvonily a odrážely sluneční paprsky. Mluvili o umění a architektuře, o malbě a sochařství, o těch bláznivých dadaistech a Duchampovi s jeho „uměleckými“ objekty, o kubismu a fauvismu a jedné nizozemské umělecké skupině, kterou obdivoval von Abt. „Říkají si De Stijl, znáte je? Van Doesburg, Mondrian? Čisté linie, soustředění se na tvar a proporce.“ Novomanželé o nich neslyšeli. Jistě, znali slovo *de stijl*, styl, ale skupina stylových, moderních Holanďanů? To jim znělo skoro jako protimluv. Liesel přiznala, že se jí líbí secese a má ráda autory vídeňské secese. „Klimt portrétoval moji matku, když

byla mladá, “prozradila von Abtovi. „Ten obraz visí v jídelně v domě mých rodičů.“

Von Abt se na ni usmál. „Pokud mohu soudit podle dcery, musela to být překrásná žena. Jsem si jistý, že ji Klimt dobře vystihl.“

„Je to krásná malba...“

„Bezpochyby samé zlacení a lesk. Ale...“ Vždycky si našel nějaké *ale*. Zdálo se, že von Abt se musel v životě *proaleovat* kolem překážek, které mu do cesty kladli ti méně inteligentní, méně nadaní, méně imaginativní. „Ale jako styl? Co je secese? Wagner? Olbrich? Znáte jejich budovu ve Vídni? Určitě ji znáte.“

„Mně se líbí, má takové rezolutní, odvážné linie.“

„Ale vypadá jako mauzoleum! Nebo nádraží. Dům nemá vypadat jako něco, má prostě *být*! Tvar, který k ničemu neodkazuje, definovaný jen materiálem, z něhož je postaven, a záměrem architekta. Abstraktní jako malba někoho z De Stijl.“

Viktor souhlasně přikyvoval, ale Liesel nesouhlasila. „Žádný dům není abstraktní. Do abstraktního domu by napršelo.“

Von Abt se smál upřímně a tak hlasitě, že lidé sedící u okolních stolů se ohlíželi po zdroji toho hluku. „Víte, já jsem žákem velikého Adolfa Loose. Znáte Loose? Myslím, že pochází z vašeho města.“

„Já jsem se s ním setkal,“ řekl Viktor. „Jeho práci obdivuji. Škoda že se rozhodl opustit Brno. Ale teď se věci mění, i Brno se dívá dopředu.“

To von Abta zjevně potěšilo. Opěvoval kvality svého učitele, jeho intelekt, smysl pro čistou, jednoduchou formu. Aby své myšlenky vysvětlil, kreslil na papírový ubrus před nimi různé náčrty a plány, pod rukama mu vyrůstaly vzdušné konstrukce a – jak později poznamenal Viktor – vzdušné zámky. Vyzdvihoval přednosti skla, oceli a betonu a odsuzoval kámen a cihly jako nesmyslné závaží, které člověk vláčí historií. „Člověk sotva opustil jeskyně a začal si kolem sebe

stavět jiné," rozčiloval se. „*Jeskyně!* Ale já chci člověka vyvést z jeskyní a nechat ho létat, vznášet se vzduchem. Chci mu nabídnout skleněný prostor.“

Skleněný prostor, *Glasraum*. Tehdy Liesel slyšela ten výraz poprvé.

„Možná,“ řekl Viktor a zamyšleně očima přejížděl ze své ženy na architekta a zpátky, „možná byste mohl navrhnout skleněný prostor pro nás.“

Závazek

Ten den večereli při svíčkách na balkoně svého pokoje, pod nimi proplouvaly slabě osvětlené gondoly a pramice. Bylo slyšet, jak vlnky narážejí do dřevěných kůlů, nebylo to rytmické vlnění moře, ale překotné šplouchání, jako když psi chlemtají vodu. „Tak co soudíš o našem příteli?“ zeptal se Viktor.

„Zvláštní člověk. Srší energií.“

„Možná až moc. Líbí se ti?“

„Určitý typ žen takoví muži přitahují.“

„A moji Liesel ne?“

„Tvá Liesel má oči jen pro tebe,“ usmála se chláholivě.

Natáhl se přes stůl pro její ruku. „Když říkáš takové věci, nejradši bych si tě vzal hned teď, tady na tom stole.“

„To by byl skandál. Lidi by si stěžovali a nás oba by zatkli zdejší pohlední *carabinieri* a odvedli nás do toho příšerného vězení, které jsme viděli v Dóžecím paláci.“ Tenhle druh humoru pěstovali a rozvíjeli během těch několika posledních dní, co byli spolu. Bylo v tom něco nového, ta troufalost a prostořekost. *Schlüpfriß*. Dřív takhle vtípkovali jen o cizích lidech, tohle bylo poprvé, co se bavili na svůj vlastní účet. A zatímco předchozí vtípky byly v zásadě neškodné, tenhle se zdál nebezpečnější.

„Co říkáš mému návrhu, že by nám mohl postavit dům?“

„Myslíš, že mu můžeme svěřit něco tak důležitého?“ zetala se. „Měl by nám předvést, co už udělal. Ukázat nějaké reference, ne?“

S architekty se už o svém novém domě radili. Diskutovali o návrzích, vrtěli hlavami nad lomenými štíty a věžemi, protestovali proti zdobeným oknům, dokonce už obhlíželi i model z balzy a celuloidu, který navrhl jeden ateliér. Ale nic neodpovídalo Viktorově vizi o budoucnosti, jeho potřebě nechat se spoutat rasou ani vyznáním, jeho odhodlání mluvit nejen německy, ale i česky, neústupnosti, s níž četl Lidové noviny, jeho promlouvám na téma inovace a pokrok. „Svět se musí pohnout,“ říkával. „My,“ – čímž myslel novou politickou entitu, Čechoslováky – „musíme nabrat nový směr, vytvořit nový svět. Nejsme ani Germáni, ani Slované. Můžeme si zvolit svou historii, v tom to je. Je to na nás, chápeš? Na lidech, jako jsme my.“

A teď jim šťastná náhoda přivedla v Benátkách, v tom obojživelném městě, do cesty mladého architekta, jehož architektonické představy čerpají z budoucnosti, ne z minulosti.

„Můžu poslat telegram Adolfu Loosovi. Von Abt tvrdí, že u něj studoval.“

„Myslíš, že si vymýšlí?“

„Co myslíš ty?“

„Nevím.“

„Tak uvidíme. Musíme se s ním ještě vidět. Promluvit si s ním.“ Najednou byl střízlivě věcný, tahle mírně znepokojující změna u něj byla vždycky otázkou okamžiku. Jeden by skoro čekal, že sebere papíry položené před ním na stole, sklepe je do úhledné hromádky a schová do kufříku, pak si zavolá auto a požene se někam na další jednání. „Musíme zjistit, jaké jsou zhruba jeho představy. Dal mi vizitku, zavolám mu.“

„Nemohlo by to počkat, až se vrátíme domů?“

„Na co čekat? Musíme kout železo, dokud je žhavé.“

Sešli se s Rainerem von Abtem druhý den. Pozvali ho do svého apartmá na šestou večer, aby si s nimi dal pár koktejlů. Ve skutečnosti ale měl být podroben křížovému výslechu, zda a za jakých podmínek by navrhl jejich dům. Byl pěkný večer, šelesty a šplouchání vody pod otevřenými okny budily dojem, jako by tam venku odpočívala nějaká velká kočkovitá šelma. Liesel kouřila a upíjela svůj drink na balkoně s vyhlídkou na zátoku u San Marca a dál, až k ostrovu San Giorgio, zatímco oba muži zůstali uvnitř, aby si promluvili. Uvědomovala si, že von Abt k ní čas od času zabloudí pohledem, ale registrovala to bez většího zájmu. Byl nevysoký, tmavovlasý, tím svým boxerským způsobem neohrabaný, zatímco jí se líbili muži vysocí a štíhlí, kteří byli vestoje i vsedě lehce shrbení, jako by prokazovali laskavost lidem nižšího vzrůstu. Viktor. Ztělesnění kvalit, v každém ohledu obdivuhodný muž.

„To je zajímavá nabídka,“ poznamenal von Abt, když Viktor domluvil. „A nelehký úkol.“

„Co je na tom těžkého? Postavit dům.“ Viktor rozpráhl ruce, jako by tím gestem vyjadřoval, jak je to prosté. „Těžké by to bylo pro mě, ale jistě ne pro architekta. Kdybyste chtěl, abych vám navrhl automobil...“

„Ano, ale automobily přece navrhuje pro zákazníky. Možná nejsou všechny podle vašich představ, ale vy je navrhuje pro zákazníky.“

„Přesně tak,“ přisvědčil Viktor. „A s domem je to stejné. Jen ten zákazník jsem já. Já a má žena.“

„A právě to je problém toho zadání. Vy a vaše žena.“

„My jsme problém?“

„Ta situace vytváří problém. Chcete, aby vám někdo postavil dům, čtyři zdi—“

„Možná víc, možná víc než čtyři.“

„– a střechu. Dveře, okna, první a druhé podlaží, všechny tyhle nesmysly. Byt pro služebnictvo, předpokládám...“

„Někde musejí bydlet...“

„Jistě. Jenže by to byla práce na zakázku.“

„Dětské pokoje,“ ozvala se Liesel z balkonu.

Von Abt se na ni s lehkou úklonou usmál. „Dětské pokoje, samozřejmě. Jenže já chci vytvářet něco jiného než pouhou stavbu. Umělecké dílo. Dílo, které je sochou naruby: které zachycuje prostor uvnitř,“ a uzavřel v gestu obou rukou prostor stejně prchavý a proměňující se jako vzduch, ze kterého ho vymodeloval. „Prostě nepracuji jako řemeslník nebo tovární dělník, který si poslechne, co zákazník chce, a pak dělá, co mu říkají. Já realizuji své vize, ze skla a betonu.“

Viktor vrhl pohled na Liesel a usmál se. Nevěděla, jak v téhle situaci číst výraz jeho tváře. Učila se mu rozumět ve věcech lásky a přátelství, ale nikdy ho neviděla vyjednávat s klientem, se zástupcem jeho zaměstnanců nebo s dodavatelem. Usmíval se, pohodlně usazený o věci uvažoval, lokty na područce židle, dlouhé prsty spojené jako žebra gotické klenby, na tváři tichý sebejistý úsměv. „Tak mi to předvedte.“

„Předvedte?“

„Ano. Připravte nějaké návrhy. Co byste rád dělal. Jaký –“ udělal pauzu „– jaký *prostor* byste rád zachytil. Aspoň skici.“ A jako by ho to napadlo až teď, dodal: „Je to parcela ve svahu, v dost příkrém svahu. Je z ní výhled na celé město. Znáte Brno? Asi ne. Pod kopcem je park, Lužánky. Dřív se mu říkalo Augarten, ale jméno se samozřejmě změnilo. U nás má všechno dvě jména. Rakouské, české. Tak to u nás chodí. Takže si představte dům na vrcholu kopce, poměrně příkrého, pod ním svažitý terén a dole se rozkládá celé město. Nádherný výhled. Udělte nějaké nákresy.“

Von Abt bezmocně rozhodil rukama. „Ale jak velkého? Nemám žádné informace, žádnou představu o tom, co chcete.“

„Rodinný dům, jak jsem říkal. Domov pro mě, mou ženu a časem pro naše děti. Řekněme,“ usmál se na Liesel, „tak maximálně tři. Plocha? Zhruba tři sta čtverečních metrů. Něco načrtněte.“

„Ukážu vám fotografie věcí, které už jsem udělal. To postačí.“

„Rád bych viděl nějaké nápady.“

„Uvidíte nápady. S ničím jiným já nepracuji.“

Viktor se rozesmál. Liesel spíš očekávala, že se rozčílí, ale on se smál. „Tak mi tedy ukažte ty své nápady. Přesvědčte mě, že vy jste ten pravý.“

O dva dny později se podle domluvy sešli znovu, v Café Florian na náměstí San Marco. Na druhé straně toho ohromného prostoru stála bazilika jako stanový tábor z tisíce a jedné noci a orchestr rozložený před kavárnou jako tlupa kočovníků vyhrával úryvky z Verdiho oper. Rainer von Abt přistoupil k jejich stolu s vervou sólisty vstupujícího na scénu. „Ecco!“ prohlásil a položil na stůl desky. „Dřel jsem na tom ve dne v noci, na úkor své stávající práce. Ale volání srdce je silnější než požadavky klientely.“

Rozvázali stuhý, otevřeli desky a Liesel a Viktor nad nimi sklonili hlavy. Byly v nich fotografie, velké lesklé tisky s razítky studia na rubu: bytový dům s monotónními bílými zdmi. Čtvercová terasovitá vila v jakési zahradě. Něco jako kancelářská budova, jen sklo a bílý štuk.

„To všechno jste dělal vy?“

„Samozřejmě.“ Natáhl se a vytáhl jinou fotografii, dlouhý, nízký obytný dům ubíhající dozadu podél ulice. „Sídliště Weissenhof ve Stuttgartu. Byli jste tam? Le Corbusier, Mies van der Rohe, Behrens, Schneck. Znáte tyhle lidi?“

„Jistě,“ řekl Viktor, „Le Corbusiera znám. A Behrense.“

Von Abt se pobaveně usmál. „A von Abta,“ řekl a přitom odsunul fotografie stranou. „Tohle jsou některé z věcí, které

jsem udělal. Teď k těm zatím jen vysněným.“ Rozložil před nimi nákresy. Byly to všechno architektonické skici, přímé ostré linky beze všech příkras a ozdob. „Tohle připravuji pro jedny berlínské zákazníky,“ ukázal silným řemeslnickým prstem. „Továrník a jeho třetí žena. Chtěli sloupy, zdobené hlavice a sochy, tak jsem jim řekl, že pokud mají zájem o ozdoby, musejí se obrátit jinam. Znáte Loosovu esej „Ornament a zločin“?“

„Pochopitelně,“ usmál se Viktor.

„Tak to je náš manifest. Komunisté mají svůj a my modernisté také. Chcete, abych vám navrhl dům? Navrhnou vám dům. Ale všechno, co ode mě můžete čekat, je forma bez ornamentu.“ Rozhlédl se po dlouhých sloupořadích Piazzzy, před nimiž fotograf právě mohutným mahagonovým aparátem zvěčňoval dvojici dětí v třepotavém oblaku holubího hejna. Za nimi se zdvihaly zdobené kopule baziliky s mozaikami a se vzpínajícími se hřebci. Pokynul k té scénérii, jako by tam byla právě proto, aby posloužila jeho účelům. „Tady, v nejzdobnějších městě světa, vám nabízím jeho pravý opak.“

A jeho gesto spustilo sled událostí. Alespoň Liesel měla takový dojem: kavárenský orchestr se vydal na truchlivou štrapáci po taktech „Nářku židovských otroků“, fotograf sklonil hlavu pod černou kápi a děti, na které zaostřil čočku svého přístroje, vypískly smíchy, jako kdyby polapení jejich obrazu do té krabice, jeho převrácení a zmenšení vyvolávalo pocity podobné tomu, když je někdo lechtá nebo vyleká. Viktor upil šampaňského a znovu se zahleděl na von Abtovy nákresy.

„Všechno to působí hodně chladně.“

„Chladně?“ Projednou se zdálo, že von Abtovi došla slova. „Chladně! Všechna moje práce, všechno moje umění je založeno na tomhle.“ Vytáhl z vnitřní kapsy saka tužku, naklonil se a na nejbližší list papíru nakreslil linku ostrou jako řez břitvou. „Tohle je prvotní umělecké dílo: ležící žena.“ Pohlédl z Viktora na Liesel a opětoval její pohled o něco déle, než bylo

zdvořilé. Pak na papír nakreslil druhou linku, vertikálu protínající horizontálu v pravém úhlu. „A tohle. To je muž, který do ní vniká. Výsledkem je pravoúhlé křížení, na kterém stojí celé mé umění. Co může být vřelejšího než tohle?“

Liesel ve snaze uniknout von Abtovým očím, nezrudnout pod jeho pohledem, vytáhla cigaretu a zapálila si ji. „Jistě. Herr von Abt je všechno, jen ne chladný. Nemyslíš, Viktore?“

Koncept

Když se Landauerovi vrátili domů, nastěhovali se do zařízené vily v Masarykově čtvrti. Ověžičkované monstrum s cimbuřími a s vyhlídkou na Svratku a zalesněné kopce za ní bylo zhmotněnou antitezí jejich plánovaného domu. „Jak můžu v tomhle žít a dýchat?“ rozčiloval se Viktor, když si místo poprvé prohlíželi. Ale právě v téhle pronajaté pevnosti, mezi pozlacenými lampami a sametovými drapériemi, pod stropy se zdobeným štukováním a lustry z muránského skla, rozvíjeli svou myšlenku moderního domu, který by byl přizpůsobený budoucnosti, ne zakotvený v minulosti, který by se podřídil otevřenosti moderního života spíš než dusivé uzavřenosti života v minulém století.

Skleněný prostor.

Zatím byl bez formy, nehmotný, ale existoval, všudypřítomný a mnohoslibný, v jejich představách a v představách Rainera von Abta. Existoval tak, jak mohou existovat jen ideje a ideály: byl neuchopitelný, neskutečný. Prostor, světlo, sklo. Pár kusů nábytku. Okna s výhledem do zahrady. Souvislá plocha lesknoucí se podlahy, možná travertin. Barvy: slonová kost a bílá, lesk chromu. Jednotlivé elementy se pohybovaly, vyvíjely, proměňovaly a transformovaly tak jako vidiny ve snu, měnily tvar a formu, a přesto pro snícího zůstávaly stále tím, čím byly: *der Glasraum*, *der Glastraum*, jediným

písmenkem se jedno měnilo v druhé, skleněný prostor se stával skleněným snem, snem, který se hodil k atmosféře nového státu, v němž žili, státu, kde nebylo podstatné, kdo je Čech, kdo Němec a kdo Žid, kde vládla demokracie a kde věda a umění společně usilovaly o to, aby přinesly štěstí všem.

Na konci léta si Rainer von Abt přijel prohlédnout pozemek. Jak asi bude působit, uvažovala Liesel, mimo jediný kontext, ve kterém ho znala – mimo pohádkový svět jarních Benátek? Tam byl postavou stejně nereálnou jako město samotné, výplod fantazie a představitivosti schopný vyčarovat s naprostou samozřejmostí z oparu nad lagunou podivné *palazzi* a pompézní kostely a melancholická náměstí. Jak bude působit teď, až vystoupí z vlaku z Vídně do prozaické brněnské reality?

„Nejspíš jako další z těch namyšlených Vídeňáků,“ nadhodil Viktor, když už čekali na nástupišti mezi proudícími zástupy a postávajícími nosiči.

„Proč by měl být namyšlený?“

„Všichni Vídeňáci jsou namyšlení. To je z toho, že tak dlouho komandovali celé impérium.“

Cítila se dotčená za něj. „On přece vůbec není tenhle typ Rakušáka! Nebuď takový cynik, Viktore.“

„Jsem realista.“

Vlak z Vídně vjel do nádraží obklopen apokalyptickým oblakem páry. Rozlétla se dvířka a pasažéři vystupovali. Uviděla von Abta stát ve dveřích jeho vagónu dříve, než on zahlédl je. V černém kabátě a s šedivým diplomatem na hlavě skutečně vypadal jako samolibý obchodník. „Támhle je!“ Liesel zamávala. Von Abt hleděl na lidi na nástupišti s výrazem téměř přezíravým, jako by se štítil nejen kypícího davu pod sebou, ale i češtiny drnčící a rachotící všude kolem. Pak ji zahlédl, jak mu mává, a ve tváři se mu objevila úleva. „Přátelé!“ zavolal, jak sestupoval po schůdcích z vagonu, a rozho-

dil ruce. „Přátelé!“ Chvíli se zdálo, že je chce obejmout, ale nakonec jen sevřel Viktorovu ruku ve svých a Lieselinu zvedl těsně ke svým rtům. Je tak šťastný, že je zase vidí. *Enchanté*, řekl. I když se to zdá nemožné, vypadají ještě šťastnější než v Benátkách. A Frau Liesel je ještě krásnější.

Smála se těm nesmyslným lichotkám. Nebyl to namyšlený obchodník, byl to herec, umělec nepostrádající elán ani instinkt. Vzala ho pod paži a vedla ho po nástupišti. „Jak je ve Vídni?“ ptala se. „Nestýská se vám po Benátkách? Bylo tam přece krásně. Tak nádherné místo.“

Von Abt se zatvářil pohrdavě. „Jako obvykle je Vídeň stejnou měrou stimulující i depresivní. Nabubřelá i nedomrlá, právě tak jako její kuchyně.“

„A jakou jste měl cestu?“

„Báječnou, protože jsem věděl, že na jejím konci se znovu shledám s vámi oběma. Ale ta pasová kontrola na hranicích je směšná. Zdá se mi absurdní, že svět jde dopředu, a přitom vytváří hranice tam, kde dřív nebyly.“

„To je nejspíš daň za změnu. Malá ztráta svobody ve srovnání se svobodami, které jsme získali.“

Podíval se na ni s tím svým zneklidňujícím úsměvem. „A vy, cítíte se *vy* svobodná, Frau Liesel?“

Viktor kráčet před nimi k nápisům *Ausgang* a *Východ*. Snažila se uhodnout význam von Abtovy otázky. „Samozřejmě že se cítím svobodná.“

Došli až na slunné prostranství před nádražím. Zdejší ruch jako by byl ztělesněním té svobody – hemžení přicházejících a odcházejících, vrčení motorů projíždějících taxíků, řinčení tramvají šinoucích se po Bahnringu, obrazy energie a entuziasmu nové republiky. U novinového stánku se vytvořil malý hlouček přilákaný novinkami o nejnovějším zázraku techniky, prvním letu německé vzducholodi Graf Zeppelin. Na fotografiích byla vidět obrovská potvora, která se vznášela jako velká mořská zvíře nad dnem oceánu,

zatímco v jejím stínu se hemžila havěť žijící u dna. „Nebude to trvat dlouho,“ poznamenal von Abt, „a let přes Atlantik bude věc tak běžná jako cesta vlakem do Paříže.“

Skutečně to půjde? Liesel připadaly všechny možnosti, které slibovala budoucnost, skoro na dosah. Tohle století se možná ještě ukáže jako mimořádné, i když začalo tak katastrofálně.

Viktor je vedl přes ulici. „Grand Hotel není Sacher,“ řekl omluvně, „ale není špatný. Nedáme si oběd, než se půjdeme podívat na pozemek?“

A tak se společně naobědvali v hotelové restauraci, v zimní zahradě mezi palmami a kaktusy. „Jako za starých časů,“ poznamenal von Abt, jako by společný pobyt v Benátkách byl na generaci vzdálený a trval roky. Liesel by ho byla měla k tomu, aby se rozpovídal o benátských kanálech a kostelích, o Tizianovi a Tiepolovi, ale Viktor už byl nedočkavý a chtěl se bavit o jejich domě.

„Ano, dům,“ přikyvoval von Abt, „samozřejmě, ten dům. Das Landauer Haus.“

Das Landauer Haus! Číšníci proplouvali mezi vějíři palmových listů. Místnost byla naplněna zvuky oběda, šuměním konverzace a cinkáním příborů o porcelán a Rainer von Abt pohlížel na své hostitele, z jednoho na druhého, s výrazem napůl pobaveným, napůl zamyšleným, jako by se snažil odhadnout, jaký dojem v nich zanechala ta slova: *das Landauer Haus*! Liesel poprvé slyšela někoho mluvit o jejich domě, o jejich fiktivním, imaginárním, vysněném domě v termínech tak konkrétních.

„Rád bych navrhl víc než jen dům,“ pokračoval von Abt. „Chci vytvořit váš vlastní svět. Pracovat na něm od základů až po interiér, okna, dveře, nábytek. Vytvořit nejen základní strukturu, ale i jeho tkáň. Navrhnout váš život. Ne pouze dům, v němž budete bydlet, ale životní styl.“ Rozevřel dlaně,

jako by právě v nich jejich život spočíval. „Vaše obydlí bude uměleckým dílem, nad kterým budou lidé žasnout.“

Sáhl do kufříku a vytáhl z něj skicák a pár tužek. „Takže,“ tužka začala klouzat po stránce v dlouhých linkách. „Říkali jste pět ložnic a byt pro personál? Napadlo mě, že ty dvě části by měly být oddělené, třeba prostorem pro auta. Asi takhle...“ Na papíru se objevil stříbrný obdélník vyplněný sloupy a trojúhelníkovými štíty, který mohl být průčelím antického chrámu, ale mřížkování oken a dveří ho před jejich zraky proměnilo v předměstský dům, který s geometrickou jednoduchostí vystupoval z bílé mlhy podkladu.

„Plochá střecha?“ zamračil se Viktor. „Je to ve zdejších podnebí rozumné?“

„Moderní materiály. Díky moderním materiálům dokáže-me čelit živlům.“ Tužka se znovu rozjela a linky se zhmotnily, získaly pevnost. Některé části podkladu vyšrafoval a palcem je rozmázl do stínů. Tímhle gestem, tím dotykem jakoby Stvořitelovy ruky rozzářil slunce. Další tahy tužky a po terase před domem se rozběhla drobná postavička dítěte, zobrazení jejich budoucnosti. „Vaše první dítě.“ Všiml si, že se Liesel začervenala. „Copak, že bych něco uhodl?“

Podívala se z von Abta na manžela a zpátky, nevěděla, jestli má prozradit tajemství, které zatím nesvěřili ani rodičům. Viktor neznatelně přikývl. „Ano, uhodl,“ potvrdila. „Zatím to moc lidí neví – vlastně jen můj doktor – ale budeme mít miminko. Ta novinka je... nová. Jak už tak novinky bývají. Víme to jen pár dní. Děťátko by se mělo narodit v březnu.“

Von Abt pohlédl z jednoho na druhého. „Gratuluji vám oběma!“

„Veškeré zásluhy je třeba připsat Liesel,“ usmál se suše Viktor. „Já jsem sehrál jen okrajovou úlohu.“ Všichni tři se zasmáli, na okamžik mezi nimi zavládla důvěrnost, jaká zpravidla vzniká mezi dobrými přáteli. Tak to cítila Liesel. Intenzivní

intimní moment, jako by samotný fakt jejího těhotenství vytvořil mezi oběma muži úzké, pevné pouto sdíleného tajemství. Na pochybách, jak ho vlastně oslovit – Herr von Abt? Herr Rainer? – nakonec pod dojmem toho okamžiku řekla: „Rainere, vybrat interiér toho domu bych ale chtěla já. Látky, podlahy, nábytek...“

Konejšivě položil svou ruku na její. „Bude to společné úsilí. Neudělám nic, co by nechtěla Frau Liesel. Nic.“

Po obědě se rozjeli do Černopolní ulice, aby se podívali na parcelu. Viktor zastavil vůz na štěrkové krajnici, odkud bylo vidět celé město. Den byl uplakaný a větrný, předznamenával podzim, a vzduch byl umouněný kouřem z tisíce komínů. Střechy se táhly jako zčeřené moře až ke vzdálenému břehu špilberské pevnosti.

„A jsme tady,“ řekl Viktor. „Tady byste měl pracovat, tohle je vaše plátno.“

Za bránou se dolů svažovala louka, nejdřív mírně, pak prudce až ke stromům na spodním konci pozemku. Mezi nimi byla nejasně vidět masa velkého domu. Za ním ležela Parkstrasse a pak lužánecký park. Liesel rozostřily výhled kapky deště na sklech brýlí. „No, není to hezké místo?“ řekla. „Moc hezké,“ přisvědčil von Abt. „Velkolepé.“

Natáhla si přes boty gumové galoše a následovala oba muže. Na louce rostly jabloně, mezi nimi jediná bříza. V trávě tlely popadané větve. Jakkoliv se snažila, neuměla si představit, že by na tomhle místě vyrostla jakákoliv stavba. Byl to jen prázdný svah s výhledem na město. Ten bral dech, doslova – vítr jí rval vzduch od úst.

„Chodívali jsme sem s bratrem,“ řekla. „Když jsme byli ještě malí. Ta bříza byla naše bohyně. Sedávali jsme tu, sluníčko nám hrálo tváře, koukali jsme na ten strom a celé město za ním bylo jako naše hračka, jako stavebnice.“ Slyšeli ji? Do hlavy jí bušil vítr a kradl jí slova ze rtů. „Benno mi vyprávěl,

že na Špilberku jsou vězni přikovaní ke zdi tak, že musejí stát na špičkách. Kdyby na chvíli povolili, řetězy by jim uřízly ruce. Nikdy jsem nevěděla, kdy si vymýšlí a kdy ne.“ Vítr jí vehnal do tváře spršku vody. Sundala si brýle, aby si je otřela. Von Abt, teď rozmazaná postava v dešti, zkoumal každý detail pozemku, od země pod svýma nohama až ke spodnímu okraji svahu. „Tady?“ zeptal se a ukázal, „přímo tady?“

„Kdekoliv chcete,“ odpověděl Viktor. „Kde myslíte, že to bude nejlepší. Já bych řekl, že tady nahoře, ne? Louka je celá naše, samozřejmě. Táhle dole,“ ukázal z kopce, „je dům Lieselových rodičů. Celý pozemek patří rodině.“

Von Abt vytáhl z kapsy kabátu fotoaparát, stejnou leicu, jakou měl Viktor. Vytáhl čočku, přiložil aparát k očím a chvíli stál nehnutě, když fotografoval cestu, louku i svah. „Máte plán té parcely?“

„Dal jsem ho narýsovat geometrům.“

Architekt přikývl. Došel mokrou trávou až k bříze a podíval se zpátky na kopec nad sebou.

„Nebude ten svah dělat problémy?“

„Budeme muset hodně kopat. Dostat se hluboko a postavit pořádné základy. Naším protivníkem je gravitace, ale ta je protivníkem každé stavby. Nebýt gravitace, mohli bychom skutečně stavět vzdušné zámky.“ Pohlédl zpátky, k vrcholu svahu, kde zůstala Liesel, zdvihl fotoaparát a zvětšil ji, jak stojí ve vysoké trávě, lemu kabátu zvlhlý vodou. Cítila se ne-svá pod tím kyklopovským pohledem malého aparátu, jako by pronikal pod povrch, jako by viděl víc než její vysokou, trochu neohrabanou postavu, drahé přiléhavé šaty, světlý make-up a jasně červenou arabesku úst, lesknoucí se ovály brýlí. Možná nějakým záhadným způsobem spatřil i magickou skutečnost jejího těhotenství.

„Ta vaše bříza se mi líbí,“ zavolal na ni. „Moc se mi líbí. Udělám z ní osu vaší zahrady, celý návrh se bude točit kolem ní. Jak dům, tak zahrada. Nebude váš bratr proti?“

Takže ji slyšel. Ta skutečnost ji naplnila zvláštní radostí, jako by se na ni Benno sám právě usmál. „Určitě by neměl nic proti. Ale je bohužel po smrti. Padl ve válce.“

„To je mi líto.“ Vydal se nahoru, zpátky k ní.

„Představte si, co udělali,“ řekla mu, když k ní došel. „Když mu bylo sedmnáct a měl nastoupit do armády, víte, co udělali?“

„Kdo co udělal?“

„Moji rodiče. Mně bylo teprve dvanáct. Dostala jsem spálu. Jakmile jsem se osypala, zavřeli mě do chaty támhle dole na zahradě.“ Řekla to česky, chata.

„Chata? Co je chata?“

„Takový domek, co si staví lidé na venkově. Nejspíš je to z němčiny, nemyslíte? *Hütte*? Ta naše je spíš jen zahradní domek, ale říkáme tomu chata. Je támhle dole, mezi stromy.“ Ukázala. „Papá tam nechal udělat koupelnu, dost narychlo, to si umíte představit – a já tam musela bydlet s ošetřovatelkou. A proč to všechno dělali? Jen aby ode mě Benno tu nemoc nechytil a nedostal revmatickou horečku, to by pak nemohl nastoupit do armády.“ Podívala se na von Abta. Najednou už to nebyl déšť na sklech brýlí, co rozostřovalo svět kolem: najednou měla v očích slzy. „Není to hloupé? Báli se, že Benno chytí spálu a nebude moct do armády. Měli nás dát dohromady a doufat, že se nakazí, a třeba by byl dneska naživu.“

„To je mi líto.“

Usmála se na něj, jako by ho chtěla utěšit. „Nemohl jste to vědět.“

Jak stoupali zpátky k silnici, počasí se nepatrně proměnilo, souhra světla a výparů a poryvů větru protrhla vrstvu mraků a dovolila slunci, aby jimi proniklo. Otočila se a podívala se zpátky. Šedivá mračna dostala načervenalý přeliv. Sluneční kruh visel nízko, napravo od Špilberku, a svazek šikmých paprsků, které úhlopříčkou přefaly nebe nad městem, si je našel na vrcholu kopce a zalil je měkkým jantaro-

vým jase. Von Abt vedle ní vytáhl fotoaparát a zachytil ten okamžik iluminace kratičkým nekompromisním cvaknutím závěrky. „Víte co?“ V jeho výrazu byla potlačovaná radost, vzrušení nad tajemstvím, které v ten moment znal jen on sám. „Víte co?“

Tím nadšením jí připomněl Benna a všechny ty plány, které míval. Viktor už netrpělivě postával u auta. „Co? Co bych měla vědět?“

„Postavím váš dům vzhůru nohama.“

„Vzhůru nohama? Jak to myslíte, vzhůru nohama?“

„Tak, jak to říkám.“

„To mi musíte vysvětlit.“

Ne, nic nevysvětlí, nic jí neřekne. „Jen takový nápad,“ prohodil, když nastupovali do auta. „Jen takový nápad.“

Ten večer pořádali Lieselini rodiče na počest hosta slavnostní večeři. Pozvali i nadějněho místního architekta a také pianistu Miroslava Němce. Konverzace občas škobrtala mezi češtinou a němčinou. Mladý architekt měl Rainera von Abta zjevně za vetřelce a Viktora Landauera málem za zrádce kvůli tomu, že toho Vídeňáka najal, aby mu navrhl dům. Lieselina matka, reprezentující zde německý živel, si ale žádné napětí nepřipouštěla; seděla na konci stolu, Klimtův portrét jí hleděl přes rameno. Tvář na obraze se dnes více podobala její dceři než ženě, která mu před dvaceti lety seděla modelem. Tatáž oválná tvář, tatáž sešpulená přemítající ústa, tytéž tmavé pozorné oči, orlí nos. Avšak nikdo, ani matka, ani dceřa, ani nikdo jiný, nemohl nosit šaty, které umělec pro svůj objekt vytvořil ze záplavy vířícího sněhu a ledu, diamantů a pavích per.

„Velmi dekorativní,“ prohlásil von Abt, když si obraz prohlížel.

„Celá Vídeň o něm tenkrát mluvila,“ řekla mu Lieselina matka. „To byla doba, Herr von Abt! Ještě před pádem monarchie.“

Liesel ale četla mezi řádky. Co je „dekorativní“, nestojí za nic. Ornament je zločin. „Mami, monarchie byla v rozkladu už dlouho před tím, než tě Herr Klimt portrétoval. Jen si dávala na čas, než se definitivně sesypala.“

„To socialismus ji rozložil,“ odsekla její matka. „Kdyby ji nerozložil socialismus, ještě by tu byla. A my teď musíme žít ve státě, který si vysnili cizinci.“

Nastalo trapné ticho. V čele stolu se za svými kníry záhadně usmíval Lieselin otec. „Monarchii zničila válka, stejná válka, která zabila Benna,“ oponovala matce Liesel. „Staří hlupáci, kteří si mysleli, že si mohou jen tak hrát s válkami, jako to dělali celé minulé století. A zjistili, že nemohou, že válka zabíjí lidi, ničí jejich životy a rozvrací země. Ale teď možná můžeme vytvořit novou, pokud nás nechají. Socialismus staví, tvoří.“

Ticho, teď přímo mrazivé, se prohloubilo. Matka vypadala konsternovaně. Socialismus? Příšerná představa. Nebezpečná.

„Jak se vám líbí socialistická Vídeň, Herr von Abt?“ zeptal se Lieselin otec. „Moje dcera ji zjevně obdivuje.“

Dokonce i von Abt vypadal, jako by mu došla slova. On, který nikdy nešel daleko pro ironické odseknutí nebo bonmot, teď chvíli váhal, co odpovědět. „Socialisté se snaží. Jejich stavební projekty jsou vynikající... třeba Karl-Marx-Hof...“

Situaci nakonec nevědomky zachránila Němcova manželka. Ta měla jasno v tom, jaká je dnešní Vídeň. Je plná obchodů a kaváren, nabízí potěšující hojnost – použila německé *Überfülle* a svými rty obemkla jeho samohlásky, jako by to bylo sousto štrúdlu – potěšující hojnost věcí, které nepůsobí ani trochu socialisticky. Copak se socialismus nesnaží zredukovat všechno na nejnižší základ? To Vídeň pozvedává věci na nejvyšší úroveň. „V Praze není ve srovnání s Vídní nic,“ posteskla si, „takže prostě *musím* jezdit do Vídně. A oni mi pak za to na hranicích naučtují clo.“

Nepříjemný okamžik, kdy dcera poučovala matku, kdy zazněla zmínka o mrtvém Bennovi i o prokletém socialismu, po-

minul. Ale zanechal na celém večeru stopu, trapnou skvrnku, které jsou si všichni vědomi, ale nikdo o ní nemluví. Kromě Rainera von Abta. „Kdybyste se jednou rozhodla vyrazit na barikády, určitě se přidám,“ zamumlal, když s Liesel následovali její rodiče do salónu, aby si poslechli, jak Němec hraje.

Musela potlačit smích. „Obávám se, že v takovém případě necháte Viktora daleko za sebou.“

Hosté se usadili do židlí rozestavěných do půlkruhu kolem klavíru, krásného Bösendorferu. Mluvili tlumeně, jako v kostele. Němec zasedl ke klaviatuře a zahrál kus od Leoše Janáčka, svého učitele, klavírní suitu, jejíž smutné tóny meandrovaly pokojem, občas utichaly do ztracena, občas zabušily na ušní bubínky překvapeného obecenstva. Lieselina matka poslouchala s napjatým soustředěním, které bylo němým pokáráním každému, jehož pozornost by polevila. V pauze mezi větami se von Abt naklonil k Liesel a zašeptal jí do ucha: „Proč jsou Češi pořád tak truchliví?“

„Mají spoustu důvodů ke smutku,“ odpověděla také šeptem. „Není divu, s takovouhle hudbou.“

Na okamžik hrozilo, že se jí smích nepodaří zdusit a ten se vymkne kontrole. Viktor zachytil její pohled a zachmuřil se. Pianista se zmítal nad klávesami a nástroj duněl hlubokými a tesklivými *arpeggii*. Von Abt jakoby v zamyšlení sevřel rty a pohledem klouzal po štukovém zdobení stropu, zatímco Liesel v hrdle lechtal záchvat smíchu tak, až se bála, že se zadusí.

„Podle mě to od tebe bylo dost neslušné,“ řekl později Viktor, když se chystali do postele.

„Co máš proboha na mysli?“

„Jak ses s von Abtem hihňala jako malá školačka.“

„Ale prosím tě, Viktore. Tak jsme se zasmáli, přijdou nám k smíchu stejné věci.“

„Chovali jste se jak malí.“

„Nebud' takový pedant!“

Drobný svár vzplál a zase uhasl. Ráno byl zapomenut, protože bylo potřeba řešit naléhavější věci: schůzku s podnikovými právníky, na níž Landauer, Viktor, a Landauerová, Liesel, na straně jedné, a Herr Doktor Architekt Abt, Rainer („To ‚von‘ můžete vynechat.“) na straně druhé podepsali dohodu, jejímž předmětem byl návrh rodinného domu o dvou podlažích, se sklepem a o rozloze přibližně pět set metrů čtverečních, s přistavěnou garáží pro limuzínu a se samostatným bytem pro zaměstnance o rozloze sto dvacet metrů čtverečních s tím, že první plány budou dokončeny do dvou měsíců, finální plán pak do dubna 1929. O detailech stavby bude rozhodnuto oběma stranami ve shodě, návrh vybavení a nábytku bude předložen v následujících měsících, přičemž veškeré návrhy podléhají finálnímu schválení ze strany Landauera, Viktora, a Landauerové, Liesel.

Do ticha právní kanceláře škrábala psací pera. Přes stůl byla předána směnka vystavená na Živnostenskou banku. Rozhodný a obřadný stisk rukou s Viktorem, s Liesel neformální, vřelý, a zakázka byla stvrzena. Vila Landauer, dosud výplod fantazie, se stane skutečností.

„Je to zvláštní člověk,“ poznamenal Viktor, když vyprovodili von Abta na nádraží. „Jeden nikdy neví, na čem s ním je.“

Hana

„Tak jakpak se má děťátko?“ ptá se Hana Hanáková.

„Asi dobře. Doktor říká, že všechno jde normálně.“

Hana je privilegovaná, Lieselina nejbližší přítelkyně. I když je z nich dvou mladší, je to ona, kdo plní roli Lieselina vyjednavče mezi českým a německým světem, mezi světem umění a businessu, mezi těmi dvěma odlišnými společenskými kruhy, které se proplétají a protínají v rámci brněnských vyšších vrstev. Obě ženy se každou středu scházejí bez

svých manželů v Café Zeman, kavárně, kterou Fuchs navrhl pro zahrady uvnitř Schrammringu. Tam sedávají na svém obvyklém a téměř již rezervovaném místě v rohu, odkud mají výhled na ostatní stoly i na ty, kdo u nich sedí a které by stálo za to probrat. Hana pije tureckou kávu, jí sachr a vystavuje se pohledům ostatních. „A víš, co je nového u mě?“ říká. Ze rtů si smetá drobký dortu. Její ústa, která muže očividně fascinují, mají v klidu koutky svěšené dolů. To jí propůjčuje výraz sotva patrného nesouhlasu, který se však rozplyne, náhle a překvapivě, jakmile se usměje. Když vás zasáhne její úsměv, cítíte najednou, že na světě přece jen existují radost a štěstí.

„Nevím, ale ty mi to jistě řekneš.“

„Jasně že řeknu.“ Spiklenecky se nakloní přes stůl, očima šlehá napravo nalevo, jako by věřila, že lidé u okolních stolů umí odečítat ze rtů. „Miroslav Němec.“

„Propána, Hano, to ne, řekni mi, že to není pravda!“

„Proč ne? Jeho žena věčně jezdí na ty svoje nákupní expedice do Vídně a on tu nemá na práci nic jiného než hrát.“

„Pouze pro tebe, předpokládám.“

„Na mě, drahoušku. A řeknu ti, nic, ale opravdu nic se nevyrovná prstům pianisty.“

„Hano!“

„Copak, jsi v šoku? Vždycky jsem myslela, že těhotné ženy nic nevyvede z míry. Ale to asi až budeš mít po porodu. Po všem tom hekání a tlačení, při kterém ti půl tuctu chlapů kouká do vagíny.“

„Hano, ty jsi nechutná.“

Hana krčí rameny. „Jsem jen upřímná. A teď mi povídej o sobě a Viktorovi. Je hodně zoufalý?“

„Viktor není vůbec zoufalý. Je moc spokojený.“

Hana na ni hledí s nedůvěrou. „Drahoušku, nechceš mi doufám říct, že si ho pouštíš *dovnitř*? Víš, že říkají, že to může poškodit dítě.“

Liesel se směje. „Rozhodně ti nehodlám vykládat, co mu dovoluju a co ne. Některé věci jsou prostě posvátné.“

„Moje drahá, dneska není posvátné absolutně nic. Víš to stejně dobře jako já.“ V jejím případě to bezpochyby platí. Pózovala nahá Drtikolovi a během roku, který strávila v Paříži, když jí bylo sotva devatenáct, ji nahou malovala ruská malířka Tamara de Lempicka. Ten obraz – kovově lesklé hladké údy a křivky, prameny skořicových vlasů a vampýří ústa – byl v Praze vystaven teprve nedávno. Fámy, které Hana nikdy nepotvrdila ani nevyvrátila, tvrdí, že Lempické jen nepózovala, že prý byly milenkami.

„Pro mě je spousta věcí posvátných,“ trvala na svém Liesel. „Například moje manželství. A moje dítě.“

„Drahoušku, nebuď hloupá. Tvoje manželství s Viktorem je jen kontrakt.“

„Moje manželství s Viktorem je mnohem víc než jen kontrakt. Je to duchovní svazek.“

Hana se směje. „Jsi sentimentální, miláčku. Ale děťátko, to je něco jiného. To možná je tou poslední opravdu posvátnou věcí. To ti opravdu dost závidím. Ať se snažím, jak chci, u mě pořád nic.“

„Ty bys chtěla dítě? To je skvělé!“

„Občas, drahoušku, jen občas. Když si připadám osamělá.“

Liesel se pod stolem dotkla svého břicha. Včera měla pocit, že poprvé cítila pohyb, a teď je to tu zas, jemné třepetání uvnitř. „Je tam!“ vykřikla. „Cítím ho!“

Hana natahuje ruku. „Ukaž.“

„Zvenku ne. Uvnitř, cítím ho uvnitř. Jako když praskne bublina.“

„Třeba to jsou větry.“

Jejich smích k nim obrací pozornost lidí u okolních stolků. „Myslím, že ne,“ trvá na svém Liesel. „Myslím, že je to on.“

„On?“

„Nebo ona. Možná ona.“

„Už ti to někdo hádal?“

„Nebud' směšná...“

„Funguje to. Když na to máš patřičné schopnosti.“

„... a nevědecká.“

„Ty a tvoje věda. Jen proto, že Viktor vyrábí auta. Musíš udělat kyvadlo ze svého snubního prstýnku, to je všechno. Stačí rezná nit. Dokáže to každý.“ Odmlčí se a rozhlédne, jako by ji někdo mohl zaslechnout. „Můžu to udělat já.“

„Ty to umíš?“

„Samozřejmě. Tvůj Viktorek mě možná špatně snáší, ale já jsem žena mnoha nadání.“

A tak dopijí kávu a za občasného chichotání dojedou taxíkem do Hanina bytu v centru, kde bude procedura provedena. Liesel si lehne na *chaise long* v salónu, tedy tam, kde pianista Němec zřejmě pořádá svá soukromá představení. Hana přiváže Lieselin snubní prsten na kousek rezné nitě a drží ho nad jejím břichem. „Měla by sis vykasat šaty, drahoušku. Funguje to líp, když nic neblokuje auru pohlaví.“

„A co aura mého pohlaví, ta nebude ten přenos rušit? Jak to vůbec může fungovat?“

„Začínáš být přehnaně cynická. To chytáš od Viktora.“

„Viktor není cynický. Je jen realista.“ Přesto Liesel vyslyší návrh a nadzvedne boky, aby si mohla vykasat sukni i spodničku a odhalit lesklou kupoli svého břicha. Pupík je vytrčený ven a středem břicha vede tmavá čára, která se objevila během uplynulých týdnů a spojuje pupek s podbříškem jako osa symetrie. Hana se na ni podívá s výrazem úžasu. „Drahoušku, jsi nádherná.“

„Nepřipadám ti jako nemotorná velryba?“

Oči její přítelkyně září. Stojí tam, ostře řezaná, elegantní a sterilní, dívá se na bezmocně odhalenou Liesel. „To víš, že ne. Vypadáš jako krásná baculatá rybka. Mohla by tě malovat Tamara. Ježíšikriste, já jsem...“

„Co?“

Pro jednou se zdá, že Hana ztratila řeč. „Úplně ohromená... Netušila jsem...“

Liesel se cítí zranitelná i sebevědomá zároveň. „Cos netušila?“

„Že to může být tak krásné. Můžu si sáhnout? Nebo je to divné, chtít něco takového?“ Improvizované kyvadlo jí stále visí na prstě. „Můžu?“

„Proč bys něco takového měla chtít?“

„Nevím. Prostě... chtěla bych.“ A kleká si na zem vedle *chaise longue* a přejíždí po Lieselině břiše jako slepec, který se snaží zjistit tvar a texturu něčeho, co nemůže vidět. Pak se stane něco zvláštního, tak pozoruhodného, že o tom později nikdy nemluví: Hana se skloní a přitiskne rty na tu měkkou vyvýšeninu. Ten dotyk v Liesel vyvolá neurčitý a vyčerpávající pocit sexuální touhy, která nesměruje k Haně, ale k jejímu vlastnímu tělu, jež je tak cizí, tak divné, obtěžkané budoucností. Položí ruku na Haninu hlavu, jako by jí žehnal nebo snad aby ji utěšila, když ona je v tomhle blaženém stavu gravidity a Hana ne. A pak Hanina ruka vklouzne pod pružnou tkaninu jejího spodního prádla a dlaní přikryje teplý pahorek jejího klína.

Moment šoku, několik sekund zvláštního živého obrazu, na kterém si žádný z účastníků není jistý svou rolí, pak Liesel zavrtí boky. „Hano,“ řekne tiše, „prosím.“

Ruka vyklouzne. Hana se vyhne Lieselinu pohledu a vstane. Hledá něco, čím by odvrátila pozornost. „Kyvadlo. Zapomněly jsme na to kyvadlo.“ Ukáže ho, jako by chtěla předvést jeho tvrdou, kovovou věčnost, něco, co lze vidět a na co se dá sáhnout, na rozdíl od všeho, co právě zažily, od té prchavé, nepopsatelné emoce, kterou každá prožívala jinak, ale obě stejně silně. *Schlüpfriegel*. Prstýnek se točí dokola, odráží světlo ve spráskách zlata. Hana ho ustálí a zlatý kroužek se na chvíli bez pohybu vznáší nad Lieseliným vypouklým pupkem. Pak se váhavě začíná točit. Proudění vzduchu? Třes Haniných prstů?

„Podívej!“

„Ššš!“

„Krouží. Kolečko. Dělá kolečko!“

„Je to holka.“ Kroužení je teď zřetelné, nepopíratelné, prsten opisuje nad hladkým, lesklým dómem Lieselina břicha dokonalý ženský kruh.

„Holčička! Hano, bude se jmenovat po tobě.“ Sedá si a objímá svou přítelkyni, jako by už bylo po všem, jejich láska byla dovršena, těhotenství u konce, dítě na světě a celá věc rozhodnuta.

Těhotenství

„Podívej, tohle právě přišlo od von Abta,“ oznámí Viktor Liesel jednoho rána, když ji zastihne v jejím pokoji, jak píše dopisy. Její břicho je teď už hodně vzduté. Někdy si kvůli němu připadá velká a neohrabaná, jindy se cítí skoro průsvitná, jako by ta bytost v ní mohla být vidět skrz břišní stěnu, ryba plující si tam v oceánu vlastní zárodečné blány, obojživelník vystupující na přílivový břeh, plaz pozvedající ošklivou hlavu, savec hovící si v srsti, živočich rekonstruující svůj evoluční vývoj v pravěkém světě její dělohy.

„Podívej, co navrhuje.“ Rozkládá architektovy plány na podlaze vedle jejího stolu, přízračné linky modrotisku na světle modrém podkladu. V levém horním rohu stojí *Haus Landauer*. Jsou tu dva různé pohledy na dům v perspektivě, půdorysy dvou podlaží, průčelí a fasáda do ulice: narýsované linky, ostré jako řez břitvou, ta nepřirozená matematická přesnost. Příroda rovné čáry nezná. Prý ani světlo už se nešíří v přímkách, aspoň to říkají. Tedy ten Einstein.

„Vidíš, co navrhuje? Dům by byl jakoby zavěšený z prvního patra, tady. Vidíš? Dolů do zahrady. Ložnice a koupelny na úrovni vstupního podlaží a pod nimi obývací pokoj. Obrovská

okna, tabulové sklo. Ten člověk se vlastně vůbec nezatěžoval s nějakými zdmi, jen sklo.“ V jeho hlase je znát nadšení a úžas, jako by se právě stal svědkem nějakého přírodního úkazu, který člověk vidí jednou za život.

Liesel se otočí, aby se podívala, když se chce předklonit, musí dát kolena od sebe. Nákresey jsou euklidovsky dokonalé, čisté jako idea sama. V celém návrhu není jediná křivka. Její břicho je zakulacené, je to vodní živel, oceán. Ale v plánech domu není vidět žádné zakřivení. Prohlíží si fasádu do zahrady, dlouhý úzký obdélník nakreslený napříč stránkou a překřížený vertikálními linkami, svět přímek, který jako by vystoupil z obrazu toho nového Holanďana, o kterém Rainer mluvil, Mondriana. Na trojrozměrných nákresech vypadá všechno jako domek z kostek, jako by si děti hrály s dřevěnou stavebnicí. Jenom strom, představa architekta načrtnutá vedle budovy, vnáší do návrhu na moment prchavý dojem volného plynutí. A jak říká Viktor, vypadá to, že vchod z ulice je v horním patře a obývací pokoj pod ním. Vzhledne. „Postavím váš dům nohama vzhůru, to říkal.“

„Ano, ale chceme to?“

„Proč ne? A tenhle pokoj, celý skleněný!“ směje se a přidružuje si břicho, když se znovu sklání. „Budeme jako rostliny, jako skleníkové rostliny.“

„V létě přehřátí a v zimě umrzeme, řekl bych.“

Liesel se dívá na půdorys obytného patra. Je to prostor, pouze prostor. Nejsou v něm žádné dělicí příčky, jen prostor. „Co je tohle za čáru?“

„Navrhuje nějaké přepažení, kterým se dá místnost rozdělit. Asi pohyblivou příčku. A další přepažení je tady, odděluje jídelní kout, koukej. Sem dal stůl a židle. Do toho půlkruhu.“

„Aspoň jedna křivka.“ Prstem se dotýká hladkého a lesklého povrchu návrhu, jako by mu hmatem mohla lépe porozumět, jako slepec čtoucí Braillovo písmo. Půdorys přetíná řada křížků, připomínají značky hrobů na plánu hřbitova.

„A tohle?“

„To jsou sloupy.“

„Sloupy?“

„Chce postavit ocelovou konstrukci. Zjevně tam nebudou žádné nosné zdi, celá ta stavba má být zavěšená na ocelové konstrukci. A tam, kde svislé nosníky procházejí interiérem, navrhuje je pochromovat. Říká tomu *glänzend*. Lesk, záření. Ocel, která působí průzračně, jako voda.“ Vytahuje z kapsy dopis a čte. „Ocel bude průzračná jako voda. Světlo pevné jako zdi a zdi průsvitné jako vzduch. Mám představu domu, který se nebude podobat žádnému jinému, představu životního prostoru, který mění své funkce podle přání svých obyvatel, domu, který plynule přechází v zahradu, místa, které je přirozené, ale zároveň stojí mimo přirozenost... Tak to píše on. Nevím přesně, co tím chce říct.“

„Mně to připadá krásné.“

„Rozhodně je to jiné. Trochu jako ten obchodní dům, co staví Baťa na Jánské. Ale chceme bydlet v obchoďáku? Táhle máme domácí potřeby, tady látky a ložní prádlo, dole najdete příbory, keramiku a porcelán...“

Liesel se směje. „Ztrácíš nervy, Viktore. To tys chtěl dům budoucnosti, a teď se zdá, že bys raději solidnost let minulých. Za chvíli budeš trvat na věžičce s cimbuřím a gotickými oblouky. Koukni.“ Ukazuje na horní patro, na úrovni ulice. „Tohle je terasa, nádherný prostor, a pokoje jsou jako shluk stanů. Naše rodina tábořící ve stepi. Interiér a exteriér jsou jeden prostor.“

„My ale nejsme kočovníci.“

„Tady vstoupíš...“ Prstem opisuje křivku schodiště – další křivku! „A sestoupíš sem, do toho... prostoru.“ *Raum*, říká, a najednou ten prostor vidí jako projekci ve své hlavě, čisté linie, vzrušení z prázdnoty. „Umíš si to představit? To bude nádhera.“

„Teoreticky si to umím představit. Realita mi momentálně připadá dost vzdálená. A trochu mě děsí.“

„Ale v práci taky riskuješ. Spoléháš na své projektanty. Schvaluješ plány nových továren a kanceláří.“

„Ale copak chci žít v továrně? Nebo v kanceláři?“

Napřímila se. Kdysi byl pro modernost zapálený Viktor, teď je to ona. „Já bych na takovém místě žít chtěla.“ Položí si ruku na břicho. „Se svou dcerou a se svým mužem.“

„Jak víš, že je to dcera?“

„Hana mi určila pohlaví. Neříkala jsem ti to? Kyvadlem z prstýnku. Bylo to úžasné, vážně.“

„Nebud' směšná. Ta ženská je ztělesněná pohroma.“

„Víš, že má poměr s Němcem? Prý na ni hraje jako na piano.“

„To je nechutné.“ Zdá se, že ho to pobouřilo. Všimla si, že co je těhotná, jedná s ní s takovou sterilní odtazitostí, jako by snad byla neposkvrněná panna, která má na svět přivést mesiáše nebo tak něco. „Nebud' tak prudérní, Viktore.“

„Nejsem prudérní. Ty víš, že nejsem. Jen bych nerad, aby moje žena klesla na vulgární úroveň Hany Hanákové.“

Zima se ohlásila sněžením, jednou to byla vánice, jindy se vločky jen snášely studeným vzduchem k zemi jako hejno chřadnoucích bělásků. V zahradě za jejich pronajatým domem se sních nakupil ve stínu keřů a netál, ani když denní teploty stouply nad nulu. Tráva vypadala zvalchovaná, mrtvá, kopce na druhé straně ležely pod bílou pokrývkou jako pod rubášem. Příroda jako by se v tomhle mrazivém období zastavila, ale něco přece rostlo – plod v Lieselině děloze, dům v představách Rainera von Abta. První z nich stočený, zakřivený, složitý – příroda nezná přímky – druhý jednoduchý, lineární.

V březnu, když půda rozmrzla a všude bylo bahno, byla parcela pro nový dům připravená. Museli si kvůli tomu namount mechanické rypadlo, stroj, který vyhrabával a udusával půdu tak dlouho, až vršek kopce připomínal zjizvenou a rozbrázděnou válečnou krajinu u Tagliamanta. U hrany ulice hlínu odkopali o stupeň níž, do nižší vrstvy zeminy, na-

rezavělé a tvrdé jak kámen. Rampa vedoucí dolů byla zpevněna fošnami. „Tohle všechno kvůli jednomu domu,“ mumlal si předák. „Jeden by skoro řek, že se tu staví fabrika.“

Pak založili stavbu – zapustili pilíře, které ponesou konstrukci – a vylili základovou vrstvu betonu. Rypadla bafala a prskala v zatuchlém vzduchu, roztočily se míchačky. Staveniště se na čele kopce rozlezlo jako vyrážka. Jakmile byly hotové základy a do tvrdé horniny zapuštěny betonové pilíře, bylo potřeba postavit konstrukci. Ocelové nosníky dorazily z Německa od berlínské firmy Gossen. Byly to H-profil, ale svislé ocelové trámy byly ze čtyř L-profilů snýtovaných hřbety k sobě tak, že vytvářely profil X, kříž. Klid Černopolní ulice narušilo bušení kladiv nýtovačů a řinčení oceli. Nikdy předtím, snad nikde na světě, se soukromý dům nestavěl podobným způsobem.

Dítě přišlo na svět v dubnu, když se montovala ocelová konstrukce. Rozhodli se pro moderní způsob, porod na klinice doktora Živana Jelínka, který se metodu narkotického spánku naučil ve Freiburgu pod vedením Gustava Gausse. První s tím nápadem přišla Hana. „Co je špatného na trošce morfia, drahoušku?“ ptala se. A tak byly porodní bolesti odváty morfiem a jakákoliv vzpomínka na tu událost z její paměti vymazána skopolaminem, lékem z blínu a rulíku zlo-mocného, který – kromě jiných věcí – tlumí paměť. Do téhle chemické amnézie se tedy narodila Ottilie.

Stavba

Rainer von Abt na staveništi: pozdní dubnový den, řídký, protivný déšť. Převažujícím prvkem na staveništi je stále bláto, jako prokletí se lepí na nohy a snaží se stáhnout vás do stavební jámy. Von Abt stojí v zablácených polobotkách na prkenné lávce. Jak tu tak stojí, v tmavě šedém obleku a černém

svrchníku a se světle šedivým diplomatem na hlavě, snadno by mohl být považován za vlastníka. Vedle něj stojí v holinkách předák, zablácený, neupravený a ztrápený. Stavba, na kterou se dívají, nemá v tu chvíli žádnou konkrétní formu. Je to jen náčrt hrubými tahy, naskicovaný ve von Abtově myslí, přenesený na papír a pak revidovaný, přehodnocovaný, diskutovaný do nejmenšího detailu a teď narýsovaný v odvažných vertikálách i horizontálách z narezavělé oceli, trojrozměrný labyrint na pozadí mlhavého dne. Dříve se domy stavěly organicky, rostly jako rostliny, od země vzhůru. Ale tenhle dům je jiný: vyrůstá od kostry směrem ven, tak jako se idea vyvíjí v umělecké dílo, od zárodku inspirace k fyzické realizaci. Míchačky převracejí a dáví cement. Muži se s putny na zádech plahočí tam a zpátky. Pravoúhlou kostru konstrukce ostře přetínají diagonály žebříků.

Předák rozkládá modrotisk a rukou mává nahoru, k hornímu podlaží, kde na traverze balancuje dělník s lehkostí dítěte kráčíciho po obrubníku. „Potřebujete slušné nosné zdi,“ říká, „aby tomu dodaly nějakou stabilitu.“

„Nic takového nechci,“ odpovídá pozoruhodně dobře naladěný von Abt. „Stabilita je to poslední, co bych chtěl. Ten dům se musí vznášet ve světle. Musí se mihotat a zářit. Nesmí být stabilní!“

„Vypadá to spíš jako stroj než dům,“ zafuní muž.

„A to také je, stroj na bydlení.“

Předák nad takovým nápadem vrtí hlavou. Chtěl by kolem sebe vidět čtyři zdi, čtyři kamenné zdi. A ne takovýhle nesmysl z ocelových traverz. To se hodí tak akorát na kanceláře – podobný dům staví zrovna teď na Jánské, ale to má být obchodní dům, propána, ne rodinná vila.

„Le Corbusier,“ říká von Abt.

„Co?“

„To, co jsem řekl, není původní, nemůžu si na to dělat nárok. První byl Le Corbusier. *La machine à habiter*.“

„Co je to?“

„Francouzština.“

„Kdo potřebuje francouzštinu? Stačí, že se tu musíme trápit s češtinou a němčinou. Měli jsme tu tuhle rvačku, víte o tom? Přímo tady, na stavbě. Jeden Čech a jeden Němec. A víte, co je na tom nejhlupejší? Ten Čech se jmenoval Mlynář a Němec Müller.“

„Mlynář?“

Předák se směje von Abtovu pokusu o výslovnost. „To je česky, znamená to totéž co Müller. Ti pacholci se jmenovali stejně. Vyved jsem je oba za uši, panečku. Takové věci se vám přece nemůžou motat do práce, no ne? Rozhodně ne teď, když to tu vypadá tak zle.“

Shora, od prkenného schodiště, které vede dolů z ulice, na ně někdo volá. Oba muži vzhlednou. Proti obloze se rýsuje silueta ženy.

„Frau Liesel?“ volá von Abt. „Je to Frau Liesel Landauer?“ škobrtá po prknech a po nerovném schodišti se škrábe nahoru k ní. Jejich shledání je plné opatrnosti. Když se potkali poprvé, byla dívkou, z níž se teprve stávala žena; teď se z ženy stala matkou. Její životní osa se posunula.

„Gratuluji vám k tomu ohromnému úspěchu,“ říká von Abt a sklání se k její ruce.

„Musíte se na ni přijít podívat,“ odpovídá mu.

„To bych velmi rád.“

„Je krásná, překrásná. Má dokonalé...“ Dokonalé co? Co vybrat? „Dokonalé prstíky, ručičky. Neumíte si představit, jak jsou dokonalé. Bříška prstů, miniaturní nehtíky, všechno je dokonalé.“ Zvedá vlastní ruce, jako by to mohly pomoci vysvětlit. „Spí a jí a občas se na vás dívá, ale vy nevíte, co vlastně vidí. Mračí se, jako by s vámi nebyla spokojená, ale člověk neví, co chce, a tak si vždycky připadá nedostatečný, nedokonalý.“ Liesel se směje. Varovali ji, že některé ženy mívají po porodu deprese, ale ona cítí jen nevýslovnou radost.

„Ale přišla jsem se podívat na dům. Jak to jde? Jak dlouho to ještě bude trvat? Už bych sem chtěla Ottilii přinést.“

Stojí na kraji ulice, dívají se dolů na konstrukci. Někde tam dole, vymezený tou ocelovou klecí, je její dům – pokoje, prostor, nábytek, podlahy, zárodek toho všeho už tam je, tak jako socha existuje v mysli sochaře ještě před tím, než ji dokončí. Muži stoupají po žebřících a po špičkách přecházejí po trámech, jako by hledali ten záhadný grál. Stavbyvedoucí, malý obrylený muž s energickými gesty, o něčem diskutuje s předákem. „Všichni chtějí zdi,“ vysvětluje Rainer, „a já jim dokola opakuji, že Frau Liesel zdi nechce. Že chce prostor a světlo pro svoje děťátko. Tak jim to říkám.“

Usmívá se na ni a ona se cítí prozářená štěstím, jako by někdo zapnul světla, mnohobarevná světla, která se míhají a houpají a odrážejí se v pohybuujících se zrcadlech. Tenhle muž má vizi a realizuje ji jen pro ni, pro ni a pro Viktora a pro jejich dítě. To je fantastické. „Přijďte se na ni podívat?“ ptá se. Najednou jí připadá velmi důležité, aby viděl Ottilii. „Mohu vás na pár minut odtáhnout od vaší práce?“ „Samozřejmě.“

Její auto čeká, za volantem je Laník. Dojedou do toho druhého domu, toho v Masarykově čtvrti, okrášleného a opevněného, s malými okny a těžkými zdmi, věžičkami a cimbuřím. Chůva odejde pro Ottilii a Liesel se zatím stará v obývacím pokoji o von Abta. Služebná přináší kávu a zákusky a oni nadšeně diskutují o vybavení a interiérech, o prostoru, v němž chce Liesel vychovávat svou rodinu a který se tak liší od tohoto s těžkými závěsy a lustry, s aksamitovými tapetami a s nábytkem, který připomíná rakve a kostelní lavice. „Nový životní styl,“ říká von Abt ve chvíli, kdy se chůva vrací s Ottilií, uzlíkem šátků. „To budete mít. Nic z téhle nabubřelosti.“

Liesel si bere dítě. „Spinká. Za chvíli se probudí a bude chtít nakrmit. A tak to je pořád, spát a jíst.“ Směje se nesmy-

slnosti takové existence a ukazuje dítě von Abtovi. Ten natáhne ruku a špičkou prstu pohladí tvářičku, pak vzhledne k Liesel a dotkne se její ruky, která přidržuje jeden ze šátků. „Je nádherné vidět vás tak spokojenou.“

„Jsem opravdu moc šťastná,“ přisvědčuje, jako by chtěla popřít sebemenší náznak, že to tak není.

„Viktor je šťastný muž.“

„Oba jsme šťastní.“

Holčička se probudí, oči jí najednou zazáří v pomačkané tvářičce jako drahokamy. Otevře bezzubá ústa.

„Vidíte? Má hlad. To je pro tuhle chvíli její nejvyšší intelektuální výkon. Nebude vám vadit, když ji nakrmím?“

„Jistěže ne.“ Otočí se k odchodu, ale ona ho zastaví.

„Prosím ne, nemusíte odcházet. Pokud vám to nevadí... A nekoukejte stranou, prosím. Můžete se dívat, Rainere. Chtěla bych, abyste se díval.“ A pak, s vědomím nesmírné převahy, kterou má, si rozepne přední část šatů a odhalí ňadra. Z jejích kdysi trochu plochých prsou se staly funkční orgány, těžké a plné jako zralé ovoce. Když dítěti nabízí bradavku, cítí Rainerův pohled jako vzrušující dotyk. Pak Ottilie uchopí bradavku do tvrdých dásní a přichází ten neopakovatelný pocit, když začne sát. Liesel zvedne hlavu a pohlédne mu přímo do očí. „Tak,“ řekne, a přemítá, proč je pro ni to, že ji teď Rainer von Abt pozoruje, tak významné.

„Nic než pověra,“ řekl Viktor přezíravě, když přišla na přetřes otázka Ottiliina křtu. „Sami jsme bez vyznání, tak proč bychom měli s naším dítětem provádět něco takového?“

„Kvůli mé matce.“

„Nejdřív si prosadila svatbu v kostele a teď chce svou vnučku nechat pokřtít. Ta nemá slitování.“

„A já bych chtěla, aby kmotrou byla Hana,“ dodala Liesel.

„Zrovna tahle ženská?“

„Není to žádná *tahle ženská*, je to moje nejlepší přítelkyně. Nedovolil jsi mi pojmenovat po ní malou, ale tohle mi zakázat nemůžeš.“

„Ta asi těžko povede naši dceru k věrnosti a pokoře.“

„Moc dobře si uvědomuje, jaká to pro ni je zodpovědnost.“

„No pokud si je zároveň vědoma i své nezodpovědnosti...“

Obřad – malá soukromá záležitost, která se omezila jen na rodinu a kmotry – se odehrál v kostele minoritského kláštera v Jánské ulici, Ottilie byla v bílém hedvábí a její kmotra, Hana Hanáková, celá v černém. U křtitelnice tvořily krásný pár, první malinká, baculatá, nevinná a něžná, druhá vysoká a elegantní, ostře řezaná, světem protřelá. Viktor stál v pozadí s Haniným manželem. „Je překrásná, co myslíš?“ zašeptal mu Oskar do ucha, ale nebylo jasné, jestli myslí holčičku nebo svou vlastní ženu. Kněz mumlal latinská slovíčka a nakláněl se k dítěti, jako by si chtěl ukousnout z jeho hrudníčku. Dýchá na ni, aby vyhnal ďábla, vysvětloval Oskar. Tomu význam obřadu objasnila Hana.

„Copak je ďábel *v ní*? To je pitomost. Je to malé dítě, sotva na někoho dokáže zaostřit, a už by v sobě měla chovat ďábla?“ Ten nesmyslný obřad připomněl Viktorovi jeho vlastní dětství, kdy ho tahali do synagogy na Pesach a Jom Kippur, připomněl mu ty nepochopitelné rituály a nesrozumitelný jazyk. Jeho otec býval nad tyhle věci povznesený, matka ale rodinné náboženské tradice udržovala. Liesel teď zřejmě dělá totéž v jeho nové rodině. „Je to úplný nesmysl,“ pošeptal Oskarovi. „Lidé jsou nepochybně z podstaty dobří, ne špatní.“

Oskar málem nedokázal potlačit smích. „Lidstvo že je z podstaty dobré? Viktore, kdes byl za války?“

Po obřadu se v blízkém hotelu konala malá oslava. Ženy se shlukly kolem dítěte. Sestřenice i tety svorně žasly nad zázraky dětství, nad tím, jak se malá podobá matce a jak je hodná, zatímco Viktor a Oskar probírali věci, které zaměstnávají muže, záležitosti akciového trhu, ekonomické otázky

a obchod. Hana, na chvíli zbavena svých kmotrovských povinností, zamířila k nim. „Viktore, gratuluji vám ke své roztomilé kmotřence,“ řekla. „Neznám rozkošnější dítě.“

„Moje zásluha o to je jen nepatrná.“

„Ale klíčová.“

Zavěsila se do svého manžela, sklonila se a políbila ho na lysou hlavu. „Miláčku, nemohl by ses mi podívat po cigaretách, prosím?“ zeptala se ho. „Někde jsem nechala kabelku...“

Poslušně odkráčel a zanechal Hanu s Viktorem o samotě. „Já vím, že mě nemáte rád, Viktore,“ řekla.

„Ale jděte! Proč byste si něco takového měla myslet?“

Jeho námitky odbyla smíchem. Možná jí šampaňské trochu rozvázalo jazyk. „Nejsem hloupá. Víím, že mě nemáte rád. Dokonce jste Liesel zabránil, aby po mně malou pojmenovala. Ale abych byla upřímná, já vás taky právě nemiluju. Ale ráda bych vás ujistila, že dvě věci miluju nade všechno. První je vaše žena a druhá vaše dcera. Udělám všechno, co můžu, abych je obě opatrovala a chránila.“

Viktor upil šampaňského. Trpělivost malé Ottilie, která už byla dostatečně pokoušena olejem, vodou i očistnými dechy kněze, se vyčerpala vinou přehnané pozornosti fotografa. Začala plakat. Ženy se k ní seběhly a začaly kvokat a vrkat. „Nemám nic proti opatrování,“ řekl Viktor Haně. „Ochrana, doufám, nebude potřeba.“

Onyx

Dům rostl, rostlo i dítě. V jeho případě se jednalo o zvláštní rychlou metamorfózu odměřovanou malými událostmi: sevření ruky, zaostření pohledu, první úsměv, když poznala Liesel a později Viktora, když se poprvé nadzvedla na rukou, první smích. Růst domu byl strukturovanější: pokládání ocelových trámů, lití betonu, uzavření prostoru. A pak průtahy,